

Mr.sc Hasida Gušić
Sanja Tošović
Mr. Denis Zukić

VODIČ

ZA POLITIČKE STRANKE O FINANSIRANJU I FINANSIJSKOM IZVJEŠTAVANJU

U SURADNJI SA
 **TRANSPARENCY
INTERNATIONAL**
Bosna i Hercegovina

Sarajevo, 2022.

Mr.sc Hasida Gušić
Sanja Tošović
Mr. Denis Zukić

VODIČ ZA POLITIČKE STRANKE O FINANSIRANJU I FINANSIJSKOM IZVJEŠTAVANJU

Sarajevo, 2022.

**VODIČ ZA POLITIČKE STRANKE O FINANSIRANJU I
FINANSIJSKOM IZVJEŠTAVANJU**

IZDAVAČ:

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine

Danijela Ozme 7, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Izbori u Bosni i Hercegovini, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Telefon: +387(0)33 251 300 Fax: +387(0)33 251 329

E-mail: kontakt@izbori.ba Web adresa: www.izbori.ba

AUTORI:

Mr.sc Hasida Gušić

Sanja Tošović

Mr. Denis Zukić

U SURADNJI SA:

Transparency International u BiH

Vodič za političke stranke o finansiranju i finansijskom izvještavanju

Gušić, Hasida ; Tošović, Sanja ; Zukić, Denis

Vrsta građe - vodič ; odrasli, ozbiljna (nije lijepa knjiž.)

Izdavanje i proizvodnja - Sarajevo : Centralna izborna komisija

Bosne i Hercegovine, 2022

Jezik - bosanski

ISBN - 978-9958-555-65-7

COBISS.BH-ID - 50777862

Poštovani čitaocē,

Centralna izborna komisija BiH izradila je „Vodič za političke stranke o finansiranju i finansijskom izvještavanju” koji je namijenjen osobama odgovornim za vođenje poslovnih knjiga političkih stranaka, podnošenje finansijskih izvještaja i koje su ovlaštene da kontaktiraju sa Centralnom izbornom komisijom, o podnošenju finansijskih izvještaja.

Vodič o finansiranju i finansijskom izvještavanju političkih stranaka ima za cilj da političkim strankama pruži relevantne informacije o dozvoljenim i nedozvoljenim izvorima finansiranja, načinu donošenja programa utroška sredstava za ostvarivanje ciljeva utvrđenih programom i statutom, načinima finansiranja izborne kampanje, načinu podnošenja finansijskih izvještaja Centralnoj izornoj komisiji Bosne i Hercegovine i ustupanju finansijskih izvještaja na uvid javnosti.

Vodič za političke stranke o finansiranju i finansijskom izvještavanju” izrađen je u saradnji sa Udruženjem za borbu protiv korupcije „Transparency International u BiH”.

SADRŽAJ

UVOD	07
Finansiranje političkih stranaka – zakonski okvir	07
Značaj finansijskog izvještavanja	07
IMPLEMENTACIJA ZAKONSKIH NORMI	09
Zakon o finansiranju političkih stranaka	10
Izvori finansiranja	10
Zabranjeni izvori finansiranja	12
Zabranjene aktivnosti	14
Finansiranje izborne kampanje	16
Izvori finansiranja izborne kampanje	16
Troškovi izborne kampanje – vrste troškova i kategorizacija	16
Poseban račun za finansiranje troškova izborne kampanje	18
Donacije u činjenju (nenovčane donacije)	18
Korištenje javnih sredstava za finansiranje izborne kampanje	21
FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE	25
Godišnje finansijsko izvještavanje	26
Finansijsko izvještavanje o izornoj kampanji (predizborni i postizborni finansijski izvještaji)	26
VODIČ ZA POPUNJAVANJE FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA	28
Godišnji finansijski izvještaj	28
Opći podaci o političkoj stranci – Obrazac 1	28
Teritorijalna struktura političke stranke – Obrazac 1.1.	30
Pregled prometa novčanih sredstava političke stranke	30
Izvori finansiranja političke stranke s pregledom izvora finansiranja po organizacijskim dijelovima stranke – Obrazac 3	32
Rashodi političke stranke s pregledom rashoda po organizacijskim dijelovima stranke – Obrazac 4	45
Obaveze političke stranke – Obrazac 5	46
PROGRAM UTROŠKA SREDSTAVA	47
Transparentnost utroška sredstava osiguranih za finansiranje političke stranke	47
Finansijski plan i program utroška sredstava	47
VOĐENJE POSLOVNIH KNJIGA	50
Osvrt na računovodstvene propise i međunarodne računovodstvene standarde	50
6.1.1. Obaveza vođenja poslovnih knjiga	50
6.1.2. Samostalno vođenje računovodstva ili ustupanje računovodstvenim agencijama	50
6.1.3. Računovodstveni tretman primljenih pozajmica	52
Osvrt na finansijske i porezne propise	52
6.2.1. Indirektni porezi	52
6.2.2. Direktni porezi	53

UVOD

Vodič o finansiranju političkih stranaka ima za cilj da političkim strankama pruži relevantne informacije o dozvoljenim i nedozvoljenim izvorima finansiranja, načinu donošenja programa utroška sredstava za ostvarivanje ciljeva utvrđenih programom i statutom, načinima finansiranja izborne kampanje, načinu podnošenja finansijskih izvještaja Centralnoj izbornoj komisiji Bosne i Hercegovine i davanju finansijskih izvještaja na uvid javnosti.

Finansiranje političkih stranaka – zakonski okvir

Finansiranje političkih stranaka i izbornih kampanja u Bosni i Hercegovini uređeno je Zakonom o finansiranju političkih stranaka („Službeni glasnik BiH”, br. 95/12 i 41/16) i Poglavljem 15. Izbornog zakona Bosne i Hercegovine „Finansiranje izborne kampanje” („Službeni glasnik BiH” br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16 i 41/20).

Kada je u pitanju finansiranje političkih stranaka iz budžeta, u skladu s odredbama iz člana 3, stav 1 Zakona o finansiranju političkih stranaka finansiranje političkih stranaka iz entitetskih budžeta, kantonalnih budžeta i budžeta Brčko distrikta BiH, te budžeta drugih jedinica lokalne uprave i samouprave uređeno je entitetskim propisima. U Republici Srpskoj to je Zakon o finansiranju političkih stranaka iz budžeta Republike, grada i opštine („Službeni glasnik RS”, br. 65/08), u Federaciji Bosne i Hercegovine Zakon o izvršenju budžeta Federacije Bosne i Hercegovine (ovaj zakon donosi se za svaku kalendarsku godinu) i u Brčko distriktu BiH Zakon o finansiranju političkih stranaka iz budžeta Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH”, br. 29/04, 14/07 i 19/07).

U skladu sa svojim nadležnostima Centralna izborna komisija BiH donijela je podzakonske akte kojima su uređeni izvještavanje u oblasti finansiranja političkih stranaka i izbornih kampanja, procedure izrade programa utroška sredstava i otvaranje posebnog računa za finansiranje kampanje i procedure pregleda, te kontrole i revizije finansijskih izvještaja političkih stranaka.

Značaj finansijskog izvještavanja

Opća je percepcija javnosti da je transparentnost finansiranja političkih stranaka i izbornih kampanja niska i da je teško dobiti kompletne, pravovremene i tačne podatke o sredstvima koja primaju i troše političke stranke.

Objavljivanje informacija o prihodima i troškovima političkih stranaka smatra se ključno važnom komponentom demokratske kampanje. Informacije o troškovima političkih stranaka omogućavaju biračima donošenje pametnih odluka na izborima i mogu kandidate i stranke učiniti odgovornijim prema svom biračkom tijelu. Objavljivanjem izvještaja u kojima su sadržani podaci o prihodima i troškovima političkih stranaka, a posebno troškovima izborne kampanje ostvaruje se nekoliko ciljeva:

- Doprinosi se ukupnoj transparentnosti izbornog procesa, biračima se nudi mogućnost da saznaju više o političkim strankama, odnosno njenim kandidatima, što im omogućava da donesu razumnu odluku na izborima;
- Obaveza da se daju na uvid javnosti podaci o izvorima prihoda potiče političke stranke da sredstva prikupljaju i troše ih na načine koji su prihvatljivi većini birača, a ne da izazivaju razočarenje javnosti;
- Transparentnost političkog finansiranja je prva i ključna prepreka korupciji. Javnosti dostupne informacije o tokovima novca političkih stranaka mogu poslužiti kao faktor zastrašivanja da se spriječi osiguranje finansijskih sredstava iz nelegalnih ili zabranjenih izvora;
- Objavljivanje informacija doprinosi izgradnji kredibiliteta političkih stranaka, povećanju odgovornosti političara prema biračima i odgovornosti prema donatorima za načine trošenja novca koji su oni donirali;
- Javno objavljivanje podataka može služiti kao barijera za zloupotrebu javnih resursa, trošenje sredstava za aktivnosti koje nisu vezane isključivo za ostvarivanje ciljeva utvrđenih programom i statutom političke stranke, te trošenje sredstava za lične potrebe političkih čelnika.

IMPLEMENTACIJA ZAKONSKIH NORMI

Finansiranje političkih stranaka i finansiranje izbornih kampanja uređuju dva državna zakona: Zakon o finansiranju političkih stranaka i Poglavlje 15 Izbornog zakona BiH. Kada je u pitanju finansiranje političkih stranaka iz budžeta i djelimično finansiranje izborne kampanje, pored odredbi državnih zakona primjenjuju se i odredbe entitetskih zakona.

Zakon o finansiranju političkih stranaka donesen je 2000. godine („Službeni glasnik BiH“, broj: 22/00). Zatim je 2009. i 2010. godine donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o finansiranju političkih stranaka („Službeni glasnik BiH“, broj: 102/09 i 54/10). Novi Zakon o finansiranju političkih stranaka donesen je 2012. godine („Službeni glasnik BiH“, broj: 95/12). Njegovim stupanjem na snagu 05. 12. 2012. godine stavljen je van snage Zakon o finansiranju političkih stranaka („Službeni glasnik BiH“, broj: 22/00, 102/09 i 54/10). Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o finansiranju političkih stranaka („Službeni glasnik BiH“, broj: 41/16) donesen je 2016. godine i stupio je na snagu 11. 6. 2016. godine.

U skladu sa svojim nadležnostima Centralna izborna komisija BiH donijela je podzakonske akte kojima je uređeno izvještavanje u oblasti finansiranja političkih stranaka i izbornih kampanja, te procedure po kojima Služba za reviziju finansiranja političkih stranaka vrši pregled, kontrolu i reviziju finansijskih izvještaja političkih stranaka.

Centralna izborna komisija BiH putem Službe za reviziju finansiranja političkih stranaka vrši pregled i reviziju finansijskih izvještaja političkih stranaka od 2004. godine, kada je izvršena revizija finansijskih izvještaja devet političkih stranaka. Počev od finansijskih izvještaja za 2005. godinu pa do izvještaja za 2019. godinu Centralna izborna komisija BiH vrši pregled i reviziju finansijskih izvještaja svih političkih stranaka koje su podnijele izvještaj. U periodu od 2006. do 2021. godine, nakon izvršenog pregleda i revizije finansijskih izvještaja političkih stranaka od 2004. do 2019. godine, Služba za reviziju izdala je 1.498 izvještaja s nalazima revizije i mišljenjem revizora o finansiranju političkih stranaka u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka i Poglavljem 15 Izbornog zakona BiH.

Političkim strankama koje ne podnesu izvještaj ili revizorima Službe za reviziju uskrate pristup svojim prostorijama radi obavljanja revizije Centralna izborna komisija BiH izriče administrativnu mjeru, kojom se tim političkim strankama uskraćuje pravo da se kandidiraju na narednim izborima.

Političkim strankama kod kojih se pregledom i revizijom njihovih finansijskih izvještaja utvrdi da su prekršile odredbe Zakona o finansiranju političkih stranaka i odredbe Poglavlja 15 Izbornog zakona BiH „Finansiranje izborne kampanje“ Centralna izborna komisija BiH u skladu sa svojim nadležnostima izriče novčane kazne. U periodu od 2005. do 2021. godine Centralna izborna komisija BiH donijela je 620 odluka o sankcioniranju, od kojih je 485 novčanih sankcija za političke stranke, pet novčanih sankcija za odgovorne osobe, 128 administrativnih mjera kojima je političkim strankama uskraćeno pravo učešća na izborima i dvije administrativne mjere kojima je političkim strankama naloženo da dio svog prihoda uplate u dobrotvorne svrhe.

Zakon o finansiranju političkih stranaka

Zakonom o finansiranju političkih stranaka propisani su: izvori finansiranja političkih stranaka, finansijska kontrola i revizija finansijskih izvještaja političkih stranaka, izvještavanje političkih stranaka i podnošenje finansijskih izvještaja Centralnoj izbornoj komisiji Bosne i Hercegovine, uloga i nadležnosti Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine, obaveza podnošenja izvještaja o pregledanom stanju finansijskog poslovanja političkih stranaka Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i kaznene odredbe.

Izvori finansiranja

U skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka politička stranka može se finansirati iz:

- članarina,
 - dobrovoljnih priloga pravnih i fizičkih osoba,
 - izdavačke djelatnosti, prodaje propagandnog materijala i organiziranja stranačkih manifestacija,
 - prihoda od imovine u vlasništvu političke stranke,
 - budžeta Bosne i Hercegovine u skladu s ovim zakonom, entitetskih budžeta, kantonalnih budžeta i budžeta Brčko distrikta BiH, te budžeta drugih jedinica lokalne uprave i samouprave u skladu sa zakonom (entitetskim propisima) i
 - dobiti od preduzeća u vlasništvu političke stranke.
- Pod **članarinom** se, u smislu Zakona o finansiranju, smatra redovni novčani iznos koji član političke stranke plaća na način i pod uvjetima utvrđenim statutom ili drugim aktom političke stranke (odluka o visini i načinu plaćanja članarine). Svaki iznos koji član stranke uplati većem iznosu u odnosu na propisanu članarinu smatra se prilogom fizičke osobe i kao takav se iskazuje u finansijskom izvještaju.
- **Dobrovoljni prilozi** podrazumijevaju finansijsku podršku političkim strankama od fizičkih i pravnih osoba, odnosno uplate novca političkoj stranci u iznosu većem od iznosa članarine. Osim novčanih uplata dobrovoljnim priloziima smatra se i pružanje usluga ili davanje proizvoda političkoj stranci bez naplate (nenovčane donacije). Politička stranka od jedne fizičke osobe može u toku kalendarske godine primiti priloge u ukupnom u iznosu od 10.000,00 KM, dok ukupan iznos koji član političke stranke uplati na ime stranke u toku jedne kalendarske godine ne može prelaziti iznos od 15.000,00 KM, što uključuje i članarinu. Fizičke osobe bez obzira na to jesu li iz zemlje ili inozemstva priloge daju pod istim uvjetima i u okviru limita propisanog ovim zakonom. Limit na visinu priloga pravnih osoba iznosi 50.000,00 KM.
- Kao jedan od izvora finansiranja političkih stranaka (član 3, stav 1, tačka c) propisana je **izdavačka djelatnost**, prodaja propagandnog materijala i organiziranje partijskih manifestacija. Pitanje je koliko se političkoj stranci "isplati" da se kao neprofitna organizacija bavi izdavaštvom i trgovinom propagandnim materijalom. U tom slučaju politička stranka ulazi u sferu poslovanja, čiji je cilj ostvarivanje profita. U situaciji veoma nestabilnog poslovnog i političkog okruženja neizvjesna je prodaja propagandnog materijala koji može ponuditi politička stranka. Osim navedenog politička stranka kao proizvođač ili trgovac propagandnim materijalom podliježe svim poreznim propisima, porezu na dodatnu vrijednost,

procesu fiskalizacije i sl. kao preduzeće koje djeluje isključivo radi ostvarivanja profita.

- Politička stranka može ostvariti **prihod od imovine** samo ako ima imovinu u svom vlasništvu i drži je s namjerom da je daje na korištenje drugim osobama uz naknadu. Ukoliko politička stranka proda svoju imovinu, te prodajom po tržišnoj cijeni ostvari veći iznos od vrijednosti imovine koja se vodi u poslovnim knjigama, ta razlika ne predstavlja prihod od imovine u kontekstu odredbe člana 3, stav 1 tačka d Zakona o finansiranju političkih stranaka. To je kapitalni dobitak koji politička stranka u svom finansijskom izvještaju evidentira u okviru stavke 'ostali prihodi i drugo'.
- Političke stranke finansiraju se iz **budžeta** na osnovi osvojenih mandata u organima vlasti na svim nivoima. Iz budžeta institucija Bosne i Hercegovine političke stranke i drugi politički subjekti (koalicije političkih stranaka i nezavisni kandidati zastupljeni u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i parlamentarne grupe, odnosno klubovi poslanika i delegata u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine) finansiraju se u skladu s državnim Zakonom o finansiranju političkih stranaka, dok se sredstva iz budžeta nižih nivoa vlasti izdvajaju i isplaćuju u skladu s entitetskim propisima, pa iako nisu usklađeni s odredbama državnog zakona.

U budžetu institucija Bosne i Hercegovine osiguravaju se sredstva za finansiranje političkih stranaka, koalicija političkih stranaka i nezavisnih kandidata zastupljenih u Parlamentarnoj skupštini BiH i parlamentarnih grupa, odnosno klubova zastupnika i delegata u Parlamentarnoj skupštini BiH.

Sredstva se raspodjeljuju na način da se 30% sredstava dijeli jednako svim političkim strankama, odnosno koalicijama političkih stranaka koje su osvojile mandate, 60% sredstava dijeli se prema broju zastupničkih mandata, a 10% sredstava raspoređuje se parlamentarnim grupama, srazmjerno broju zastupničkih mjesta koja pripadaju manje zastupljenom spolu.

Federacija Bosne i Hercegovine nema zakon kojim je propisano finansiranje političkih stranaka iz Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine, pa sredstva za finansiranje političkih subjekata utvrđuje Zakonom o izvršenju Budžeta Federacije BiH, koji se donosi za svaku budžetsku godinu.

Sredstva namijenjena za finansiranje političkih subjekata raspoređuju se tako da 40% od predviđenog iznosa pripada političkim subjektima koji su zastupljeni u Parlamentu u jednakim iznosima, a 60% prema broju zastupnika u domovima Parlamenta, na dan dodjele mandata.

S obzirom na to da Federacija Bosne i Hercegovine nije donijela poseban propis kojim bi detaljno uredila način finansiranja političkih stranaka iz entitetskog budžeta i budžeta nižih nivoa vlasti u ovom entitetu, analogno odredbi člana 7, stav 6 državnog Zakona o finansiranju, svako tijelo vlasti koje vrši isplatu sredstava za finansiranje političkih stranaka svojim aktima detaljno regulira raspodjelu sredstava iz svog budžeta, kontrolu trošenja i druga finansijska pitanja u vezi s provođenjem akta.

Finansiranje političkih stranaka u Republici Srpskoj uređeno je Zakonom o finansiranju političkih stranaka iz budžeta Republike, grada i opštine. Sredstva izdvojena iz budžeta Republike Srpske u skladu s ovim zakonom koriste se za: finansiranje dijela troškova redovnog rada političkih stranaka, koalicija, nezavisnih zastupnika, odnosno vijećnika;

pokrće dijela troškova izborne kampanje političkih stranaka, koalicija, nezavisnih lista i nezavisnih kandidata kojima su potvrđene izborne liste za izbor zastupnika, odnosno vijećnika i pokrće dijela troškova rada zastupničkih, delegatskih, odnosno vijećničkih klubova i grupa.

Sredstva se raspoređuju na sljedeći način: 20% sredstava raspoređuje se u jednakim iznosima svim političkim strankama i koalicijama koje imaju zastupnike u skupštini i nezavisnim zastupnicima i 80% se raspoređuje srazmjerno broju osvojenih mandata koje politička stranka, koalicija, nezavisni zastupnik, odnosno vijećnik ima u skupštini.

Sredstva za izbornu kampanju osiguravaju se u budžetu za godinu u kojoj se održavaju izbori u iznosu ne manjem od 0,05% ukupnih budžetskih prihoda iz prethodne godine. Troškove izborne kampanje čine štampanje plakata i plakatiranje, štampanje predizbornih oglasa, proglašenja, saopćenja i slično u javnim glasilima, organizacija i provođenje predizbornih skupova, štampanja, reprodukcija i slanje predizbornih materijala biračima i druge aktivnosti povezane s ovim, u periodu od dana raspisivanja do dana održavanja izbora.

Iz budžeta Brčko distrikta sredstva se izdvajaju za predizbornu kampanju političkih stranaka koje učestvuju na izborima za Skupštinu Brčko distrikta BiH i redovan rad političkih stranaka zastupljenih u Skupštini Brčko distrikta BiH.

Sredstva za predizbornu kampanju političkih stranaka osiguravaju se u godini u kojoj se održavaju redovni izbori za Skupštinu Brčko distrikta i to u iznosu 0,03% prihoda u budžetu Brčko distrikta ili 60.000 KM, zavisno od toga koji je iznos niži.

Sredstva za redovan rad političkih stranaka izdvajaju se po godišnjoj stopi od 0,1% od prihoda u budžetu Brčko distrikta ili 200.000 KM, zavisno od toga koji je od ova dva iznosa niži.

Sredstva izdvojena za redovan rad političkih stranaka i njihovih zastupničkih klubova u Skupštini Brčko distrikta BiH raspoređuju se na taj način da se 30% sredstava raspoređuje u jednakim iznosima svim zastupničkim klubovima političkih stranaka zastupljenim u Skupštini Brčko distrikta BiH, dok se 70% od ukupnog iznosa raspoređuje srazmjerno broju zastupničkih mjesta koje svaka politička stranka ima u Skupštini Brčko distrikta BiH u trenutku raspodjele.

- Politička stranka može biti vlasnik preduzeća čija je djelatnost isključivo vezana za kulturu ili izdavačku djelatnost. Dobit koju ostvari iz **poslovanja takvog preduzeća** koristi kao jedan od izvora za finansiranje svojih političkih aktivnosti.

Ukoliko politička stranka od imovine u svom vlasništvu i preduzeća koje je također u njenom vlasništvu ostvari prihod u iznosu koji za 20% prelazi njene ukupne prihode, obavezna je u roku od 30 dana nakon podnošenja finansijskog izvještaja prihod koji prelazi navedeni iznos dati u dobrotvorne svrhe jednoj ili više organizacija koje su registrirane u Bosni i Hercegovini za bavljenje dobrotvornim radom.

Zabranjeni izvori finansiranja

Prema odredbama Zakona o finansiranju političkim strankama zabranjeni su prilozima tijela uprave: države BiH, entiteta, kantona, Brčko distrikta BiH, te gradskih i općinskih tijela, javnih institucija, javnih preduzeća, privatnih preduzeća koja su s tijelima izvršne vlasti sklopila ugovore o javnim nabavkama, humanitarnih organizacija, neimenovanih, odnosno anonimnih donatora, vjerskih zajednica, sindikata, udruženja i drugih neprofitnih organizacija koje se finansiraju javnim sredstvima bez obzira na iznos sredstava, zatim pravnih osoba u kojima

uloženi javni kapital iznosi najmanje 25% i drugih država, stranih političkih stranaka i stranih pravnih osoba.

Navedene zabrane podjednako se odnose i na donacije u novcu i na donacije u činjenju, odnosno nenovčane donacije.

Zabranjenim priložima državnih tijela ne smatra se korištenje poslovnih prostorija koje su političkim strankama date na besplatno korištenje, na osnovi odluke nadležnog tijela.

Izuzetno, kada je u pitanju zabrana finansiranja političkih stranaka od drugih država, stranih političkih stranaka i stranih pravnih osoba, ona se ne odnosi na finansiranje programa namijenjenih za edukaciju, a s ciljem razvoja i promoviranja demokratskih principa. Takvi programi ni u kojem slučaju ne smiju biti potpora ostvarenju programskih ciljeva bilo koje političke stranke pojedinačno.

Također, privatna preduzeća koja su s tijelima izvršne vlasti na svim nivoima u Bosni i Hercegovini sklopila ugovore o javnoj nabavci usluga, ugovore o javnoj nabavci roba ili ugovore o javnoj nabavci radova, u skladu s propisima o javnim nabavkama u Bosni i Hercegovini, ne mogu finansijski pomagati političke stranke, ako vrijednost svih ugovora u jednoj kalendarskoj godini prelazi iznos od 10.000,00 KM.

Zakonom o finansiranju političkih stranaka također je propisano da političke stranke ne mogu ostvarivati prihode od imovine koja nije u njihovom vlasništvu, te je zabranjeno davanje dobrovoljnih priloga u novcu ili u formi proizvoda posredstvom trećih osoba (posrednika).

Pregledom i revizijom finansijskih izvještaja utvrđeno je da su političke stranke u prethodnom periodu ostvarivale prihode iz zabranjenih izvora: primale su priloge pravnih osoba koje imaju sklopljene ugovore o javnim nabavkama s organima izvršne vlasti, priloge anonimnih donatora i udruženja koja su se finansirala sredstvima iz budžeta, primale priloge općina i javnih preduzeća, što je zabranjeno odredbama člana 8 Zakona o finansiranju.

Uvidom u poslovne knjige stranke utvrđeno je da je stranka u 2019. godini na osnovi knjižne obavijesti broj: 80/2019 dobavljača „...” d.o.o. izvršila otpis obaveze iz 2010. godine prema ovom dobavljaču, te na taj način ostvarila nenovčanu donaciju navedene pravne osobe u iznosu od 8.522,85 KM, koju je prijavila u finansijskom izvještaju. Pravna osoba „...” d.o.o. je u 2019. godini imala sklopljen Ugovor o medijskom praćenju aktivnosti (usluge informiranja) Opštine Šamac, čija vrijednost iznosi 15.000,00 KM. S obzirom na to da je navedena pravna osoba u 2019. godini sklopila ugovor o javnim nabavkama usluga s organima izvršne vlasti čija je vrijednost veća od 10.000,00 KM, politička stranka je time ostvarila zabranjeni prilog u ukupnom iznosu od 8.522,85 KM, čime je prekršila odredbe člana 8, stav 4 Zakona o finansiranju političkih stranaka.

Nakon provedenog postupka CIK BiH je donijela Odluku kojom je političkoj stranci izrekla novčanu kaznu u iznosu od 11.500,00 KM, koja je i nakon žalbe stranke potvrđena od Suda BiH.

Primjer 1: Zabranjeni izvori finansiranja

Pregledom godišnjeg finansijskog izvještaja, dodatne dokumentacije i uvidom u izvještaj komisije za usklađivanje knjigovodstvenog sa stvarnim stanjem potraživanja i obaveza, utvrđeno je da je stranka otpisala obaveze prema općinama i gradovima u iznosu od 3.522,91 KM, javnim ustanovama u iznosu od 5.828,50 KM, javnim preduzećima u iznosu od 3.691,04 KM i udruženjima u iznosu od 278,83 KM, što ukupno iznosi 13.321,28 KM, te time ostvarila priloge koji su članom 8, stav 1 Zakona o finansiranju političkih stranaka zabranjeni političkim strankama. ... Sve navedene donacije stranka je u godišnjem finansijskom izvještaju iskazala kao ostale prihode.

Nakon provedenog postupka CIK BiH je donijela Odluku kojom je političkoj stranci zbog kršenja odredbi člana 8, stav 1 Zakona o finansiranju političkih stranaka, tj. jer je ostvarila zabranjene priloge u ukupnom iznosu od 13.321,28 KM, izrekla novčanu kaznu u iznosu od 16.500,00 KM.

Stranka je uložila žalbu i navela da je izvršila otpis obaveza prema općinama, gradovima, javnim ustanovama, javnim preduzećima i udruženjima jer su one zastarjele u skladu s odredbama Zakona o obligacijskim odnosima. U rješenju Suda Bosne i Hercegovine navedeno je da sama činjenica zastarjelosti navedenih obaveza koju podnosilac žalbe ističe ukazuje na to da se radi o relativnom dužem periodu, u kojem je stranka imala mogućnost da izmiri obavezu, a što nije učinila, nego je obaveze otpisala, te ostvarila priloge u ukupnom iznosu od 13.321,28 KM, koji su članom 8, stav 1 Zakona o finansiranju političkih stranaka.

Primjer 2: Zabranjeni izvori finansiranja

Zabranjene aktivnosti

Kada su u pitanju zabranjene aktivnosti vezane za osiguranje resursa za finansiranje političkih stranaka i izbornih kampanja, Zakon o finansiranju političkih stranaka propisuje samo da je zabranjen bilo kakav politički pritisak na pravne i fizičke osobe u vezi s dobrovoljnim priložima za političke stranke. Također je ovim zakonom zabranjeno finansiranje političkih stranaka podizanjem kredita u bankama.

U Izbornom zakonu BiH dva poglavlja propisuju pravila ponašanja i zabranjene aktivnosti tokom provođenja izborne kampanje: Poglavlje 7 Pravila ponašanja u izornoj kampanji i Poglavlje 16 Mediji u izornoj kampanji.

U skladu s pravilima ponašanja u izornoj kampanji utvrđenim u poglavlju 7 Izbornog zakona BiH političke stranke imaju pravo voditi izbornu kampanju u mirnom okruženju, organizirati i održavati javne skupove na kojima mogu slobodno iznositi svoje stavove kako bi stekli podršku birača i štampati i dijeliti plakate, postere i druge materijale u vezi s izbornom kampanjom.

Nadležni općinski organi dužni su osigurati ravnopravan tretman političkim strankama koje su potvrđene za učešće na izborima u njihovim zahtjevima da javna mjesta i javne objekte koriste u svrhu kampanje, uključujući održavanje skupova, izlaganje oglasa, plakata, postera i drugog sličnog materijala.

Nadležni organi ne smiju dozvoliti političkim strankama da postavljaju oglase, plakate, postere, odnosno da pišu svoja imena ili slogane koji su u vezi s izbornom kampanjom, unutar zgrada ili na zgradama u kojima su smješteni organi vlasti na svim nivoima, na javnim preduzećima, javnim ustanovama i mjesnim zajednicama, na vjerskim objektima, na javnim putevima i javnim površinama, osim na mjestima predviđenim za plakatiranje i oglašavanje.

Uprkos ovakvoj zabrani u dosadašnjoj praksi provođenja izbornih kampanja pokazalo se da javna preduzeća, javne ustanove, pa čak i neke institucije političkim strankama dozvoljavaju postavljanje plakata na zabranjenim mjestima.

Na navedeni način političke stranke ostvaruju nenovčane donacije od organa vlasti, javnih ustanova i javnih preduzeća, koje su zabranjene Zakonom o finansiranju političkih stranaka.

Političke stranke nerijetko koriste i vjerske objekte kao mjesta na kojima provode izbornu kampanju. Uglavnom su to manifestacije nakon vjerskih obreda na kojima političke stranke vjernicima dijele novac i pakete s hranom.

U skladu s pravilima o medijima u izbornoj kampanji utvrđenim u poglavlju 16 Izbornog zakona BiH mediji će pravedno, profesionalno i stručno pratiti izborne aktivnosti uz dosljedno poštivanje novinarskog kodeksa, te opće prihvaćenih demokratskih principa i pravila, posebno osnovnog principa slobode izražavanja.

U emisijama elektronskih medija nijedan politički subjekt ne može imati povlašten položaj u odnosu prema drugom političkom subjektu.

Funkcioneri na svim nivoima vlasti koji su kandidati na izborima ne smiju imati povlašten položaj prema drugim učesnicima u izbornom procesu.

Informiranje o redovnim aktivnostima funkcionera na svim nivoima vlasti dopušteno je u okviru informativnih programa elektronskih medija, bez navođenja njihove kandidature na izborima i stranačke pripadnosti, kad god se radi o aktivnostima koje proizlaze iz zakonom utvrđenog djelokruga organa kojima pripadaju.

Zabranjeno je vođenje plaćene izborne kampanje putem elektronskih i printanih medija ili bilo kojeg oblika plaćenog javnog oglašavanja, osim održavanja internih skupova organa i statutarinih tijela političkih subjekata, u periodu od dana raspisivanja izbora do dana službenog početka izborne kampanje.

- *Politički subjekt XY odgovoran je što je XY ispred ovog političkog subjekta putem društvene mreže Facebook vodio plaćenu izbornu kampanju prije službenog početka izborne kampanje, pa mu se izriče novčana kazna.*
- *Politički subjekt XY odgovoran je što je izvršio plaćeno oglašavanje prije službenog početka izborne kampanje na način da je na nekoliko lokacija postavila svoje stranačke bilborde s likom aktuelnog gradonačelnika i s grbom grada, pa joj se izriče novčana kazna.*
- *Politička stranka XY odgovorna je što je izvršila plaćeno političko oglašavanje prije službenog početka izborne kampanje na način da je na nekoliko lokacija postavila svoje stranačke bilborde s logom, pa joj se izriče novčana kazna.*

Primjer 3: Zabranjeno vođenje plaćene izborne kampanje

Finansiranje izborne kampanje

Poglavljem 15 Izbornog zakona BiH propisana je obaveza podnošenja predizbornih i postizbornih finansijskih izvještaja, sadržaj obrazaca finansijskih izvještaja, nadležnosti Centralne izborne komisije BiH i limit na visinu troškova izborne kampanje.

Izvori finansiranja izborne kampanje

Politički subjekti sredstva za svoj rad mogu osigurati iz izvora koji su dozvoljeni Zakonom o finansiranju političkih stranaka.

Osim sredstava iz budžeta za redovan rad političkih stranaka iz budžeta u Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH izdvajaju se i sredstva za finansiranje izborne kampanje.

U skladu sa Zakonom o finansiranju iz budžeta Republike, grada i opštine iz budžeta u Republici Srpskoj izdvajaju se sredstva za pokriće dijela troškova izborne kampanje političkih stranaka, koalicija, nezavisnih lista i nezavisnih kandidata kojima su potvrđene izborne liste za izbor poslanika, odnosno odbornika. U skladu s članom 8. Zakona o finansiranju iz budžeta Republike, grada i opštine troškovi izborne kampanje su: troškovi štampanja plakata i plakatiranje; troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglašenja, saopćenja i slično u javnim glasilima; troškovi organizacije i provođenja predizbornih skupova; troškovi štampanja, reprodukcije i slanja predizbornih materijala koji se šalju biračima i druge s ovim povezane aktivnosti, u periodu od dana raspisivanja do dana održavanja izbora.

Zakonom o finansiranju iz budžeta Brčko distrikta Bosne i Hercegovine propisano je da će se sredstva iz budžeta Brčko distrikta BiH izdvajati za predizbornu kampanju političkih stranaka koje učestvuju na izborima za Skupštinu Brčko distrikta BiH. Također je ovim zakonom utvrđeno da se troškovi predizborne kampanje odnose na sredstva utrošena za: plakate, reklame, bilborde, letke; organiziranje javnih skupova i druge aktivnosti vezane za predizbornu kampanju.

Troškovi izborne kampanje – vrste troškova i kategorizacija

Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o predizbornim i postizbornim finansijskim izvještajima nezavisnih kandidata koji su objavljeni u Službenom glasniku BiH broj: 5/22 od 04. 02. 2022. godine izmijenjen je sadržaj obrazaca troškova 4.2 (troškovi propagande) na način da su odvojeni troškovi oglašavanja u štampanim i elektronskim medijima od troškova oglašavanja putem interneta. Također su u pravilnicima data i pojašnjenja navedenih vrsta troškova.

Pravilnikom je predviđeno da se pod troškovima štampanja plakata i plakatiranja podrazumijevaju troškovi izrade svih vrsta plakata, banera, bilborda, njihova distribucija, postavljanje i plakatiranje, a da se u smislu troškova oglašavanja u štampanim i elektronskim medijima podrazumijevaju troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglašenja, saopćenja i sl. u štampanim medijima i troškovi oglašavanja na radiju i televiziji (oglasi, javni pozivi, spotovi i bilo koji drugi vid promocije).

Kada je riječ o troškovima internetskog oglašavanja, koje politički subjekti sve češće koriste u izbornoj kampanji, političke stranke i nezavisni kandidati u ovu rubriku trebaju unijeti troškove oglašavanja putem internetskih portala, društvenih mreža (Facebook, YouTube, Instagram, Twitter i dr.), Vibera i sl.

U dijelu obrasca u koji se unose podaci o troškovima organizacije i održavanja predizbornih skupova političke stranke i nezavisni kandidati trebaju unijeti podatke o troškovima zakupa prostora za održavanje skupova, troškove ozvučenja i razglasa, troškove prijevoza na predizborne skupove, troškove honorara angažiranih učesnika (voditelji, estradni umjetnici/muzičari, glumci, orkestri, kulturno-umjetnička društva i dr.) i druge troškove u vezi s organizacijom skupova.

Politički subjekti također u finansijskom izvještaju trebaju iskazati i podatke o troškovima štampanja, umnožavanja i slanja predizbornog materijala biračima (troškovi materijala koji se šalje na adrese birača poštom ili preko aktivista dijeli putem štandova i na predizbornim skupovima), te ostale troškove propagande koji podrazumijevaju troškove koji nastanu u svrhu predizborne kampanje, a koji nisu svrstani u prethodne grupe, kao što su: troškovi reprezentacije i ugostiteljskih usluga, putni troškovi, troškovi ugovora o djelu za osobe angažirane za potrebe predizborne kampanje, troškovi goriva i sl.

Kada je riječ o troškovima kampanje, potrebno je spomenuti da je članom 15.10, stav 1 Izbornog zakona BiH propisan i limit na troškove kampanje.

Naime, u roku od sedam dana od zaključivanja Centralnog biračkog spiska Centralna izborna komisija BiH objavljuje broj birača za svaku izbornu jedinicu i taj broj služi kao osnova za određivanje maksimalnog iznosa sredstava koji politički subjekt može potrošiti za finansiranje izborne kampanje.

Maksimalno dozvoljeni iznos za finansiranje izborne kampanje izračunava se tako što se broj glasača u svim izbornim jedinicama u kojima politički subjekt ima kandidatsku listu ili kandidata pomnoži sa 20 feninga za izbore za članove kantonalnih skupština, te 30 feninga za izbore za načelnika općine/gradonačelnika i za članove općinskog vijeća/skupštine općine, članove Narodne skupštine RS i Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH, članove Parlamentarne skupštine BiH, člana Predsjedništva BiH, predsjednika i potpredsjednike RS.

R. Br.	Organizacijski dio političke stranke	Troškovi štampanja plakata i plakatiranja	Troškovi oglašavanja u štampanim i elektronskim medijima	Troškovi internetskog oglašavanja	Troškovi organizacije i održavanja predizbornih skupova	Troškovi štampanja, umnožavanja i slanja predizb. mat. biračima	Ostali troškovi propagande	Svega (3-8)
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Poseban račun za finansiranje troškova izborne kampanje

Uputstvom o postupku otvaranja i korištenja posebnog računa za finansiranje troškova izborne kampanje („Službeni glasnik BiH“ br. 5/22 i 27/22) utvrđeno je da su politička stranka i nezavisni kandidat koji učestvuju na izborima za organe vlasti Bosne i Hercegovine na svim nivoima dužni otvoriti poseban račun koji će namjenski koristiti za finansiranje troškova izborne kampanje.

Račun za finansiranje izborne kampanje otvara centrala, odnosno glavni odbor političke stranke.

Poseban račun za finansiranje troškova izborne kampanje politička stranka i nezavisni kandidat dužni su otvoriti najkasnije s danom podnošenja prijave za ovjeru za učešće na izborima, a najranije ga mogu otvoriti tri mjeseca prije dana podnošenja prijave za ovjeru za učešće na izborima.

Politička stranka i nezavisni kandidat podatke o broju računa za finansiranje izborne kampanje upisuju u Prijavu za ovjeru političke stranke ili nezavisnog kandidata, u skladu s odredbama člana 4.4, stav 1 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, te imaju obavezu da taksu za ovjeru za učešće na izborima uplate s posebnog računa.

Sredstva koja politička stranka i nezavisni kandidat koji učestvuju na izborima namjeravaju utrošiti za izbornu kampanju moraju biti uplaćena na poseban račun za finansiranje izborne kampanje. Na ovaj račun ne smiju se primati druge uplate osim onih namijenjenih za finansiranje izborne kampanje, niti se sredstva s tog računa smiju koristiti za bilo koju drugu svrhu osim podmirenja troškova izborne kampanje.

Poseban račun za finansiranje troškova izborne kampanje potrebno je zatvoriti nakon završetka izborne kampanje, odnosno nakon povrata sredstava za porez. Ukoliko nakon zatvaranja namjenskog računa ostanu neplaćene obaveze prema dobavljačima za kampanju, politička stranka će obaveze platiti s glavnog računa Centrale stranke.

Donacije u činjenju (nenovčane donacije)

Članom 5, stav 4 Zakona o finansiranju političkih stranaka propisano je da su političke stranke dužne voditi evidenciju o prijemu dobrovoljnih priloga, te izdavati potvrde o njihovom prijemu. Stavom 2 istog člana propisano je da se dobrovoljnim prilogom smatra i pružanje usluga ili davanje proizvoda političkoj stranci bez naplate, dok je u stavu 3 propisano da su za dobrovoljne priloge koji se daju političkoj stranci u formi proizvoda ili usluga fizičke i pravne osobe dužne izdati račun na kojem će biti naznačena tržišna vrijednost darovanog proizvoda ili usluge, te na kojem je naznačeno da glasi na političku stranku i da ne podliježe naplati.

Političke stranke dužne su voditi evidenciju o svim priložima, kako novčanim tako i nenovčanim, te osigurati dokaze o vrijednosti primljenih nenovčanih donacija. Isto tako, u skladu s podzakonskim aktima politička stranka imaju obavezu da sve nenovčane donacije i troškove iskažu u svojim finansijskim izvještajima. Primjer popunjavanja Obrasca 3-e (nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu da plati) detaljno je opisan u dijelu Finansijsko izvještavanje.

U toku revizije finansijskih izvještaja za 2018. godinu, a na osnovi podataka koje su dostavile nevladine organizacije koje su pratile predizbornu kampanju političkih stranaka, utvrđeno je da su političke stranke za potrebe izborne kampanje besplatno koristile sale i dvorane u vlasništvu javnih ustanova i općina, da su angažirani muzičari i kulturno-umjetnička društva, a da nije izvršeno plaćanje njihovih usluga, te da su fizičke osobe izvršile plaćanje robe ili usluga u ime političke stranke. Također je utvrđeno da političke stranke u svojim finansijskim izvještajima, kako postizbornim tako i godišnjim, nisu prijavile troškove po osnovi zakupa, usluga i sl., odnosno nisu prijavile nenovčane donacije u vidu besplatnog korištenja sala i dvorana, usluga ili roba, čime su prekršile odredbe Zakona o finansiranju političkih stranaka i podzakonskih akata.

U nastavku dajemo nekoliko primjera kršenja odredbi člana 5, stav 4 Zakona o finansiranju političkih stranaka.

- *Politička stranka je korištenjem poslovnih prostora, bez plaćanja zakupnine i režijskih troškova, ostvarila nenovčane donacije, za koje je imala obavezu da ih evidentira u poslovnim knjigama i finansijskom izvještaju.*
- *U godišnjem finansijskom izvještaju politička stranka u Obrascu 3 (izvori finansiranja), te Obrascu 3-e (nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti) prijavila je nenovčanu donaciju fizičke osobe po osnovi besplatnog korištenja uredskih prostorija, dok u poslovnim knjigama nije evidentirala prihod po osnovi spomenute nenovčane donacije.*
- *Služba za reviziju utvrdila je da stranka u finansijskom izvještaju nije iskazala prihode po osnovi otpisanih obaveza prema pravnoj osobi XY. Stranka je prihode po osnovi otpisanih obaveza prema dobavljaču trebala iskazati u Obrascu 3-e (nenovčane donacije i računi koje stranka nije imala obavezu da plati) godišnjeg finansijskog izvještaja.*

Primjer 4: Neprijavljene donacije

Politička stranka nije u poslovnim knjigama evidentirala nenovčane donacije u vidu besplatnog korištenja prostora, konzumiranja hrane i pića, najma šatora i koncerata i u finansijskom izvještaju nije prijavila nenovčane donacije pravnih i fizičkih osoba, čime je prekršila odredbe člana 5, stav 4 Zakona o finansiranju političkih stranaka.

Na zahtjev Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine stranka je dostavila dopis u kojem potvrđuje navode „Transparency International BiH“ o održavanju predizbornih skupova i nastupu bez plaćanja naknada.

Uvidom u akt koji je stranka dostavila utvrđeno je da su općinski i gradski odbori političke stranke primili nenovčane donacije, kako slijedi:

- donacije Dejana Ristića i „Brass band“ za besplatno održane nastupe pobjedničkog benda iz Guče i „Veče srpske trube“ u Gradišci i Bratuncu;
- nenovčane donacije fizičkih osoba – članovi i simpatizeri stranke donirali su hranu i piće i osigurali šatore na predizbornim skupovima, te muzičkih izvođača Etno grupe Iva, Vizantijsko plavo, Leksington bend, Marinka i Nikole Rokvića, koji su besplatno održali koncerte);
- nenovčanu donaciju Borislava Đenića, koji je stranci besplatno ustupio prostor restorana „...“, čiji je vlasnik, za druženje simpatizera stranke.

Nakon provedenog postupka utvrđivanja odgovornosti Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine donijela je odluku kojom je političkoj stranci zbog kršenja odredbi člana 5, stav 4 Zakona o finansiranju političkih stranaka izrekla novčanu kaznu jer u 2018. godini nije prijavila nenovčane donacije pravnih i fizičkih osoba.

Primjer 5: Neprijavljene donacije

Na osnovi podataka s web-stranice stranke i podataka „Transparency International BiH“ utvrđeno je da je na predizbornom skupu političke stranke dana 03. 10. 2018. godine nastupio pjevač Armin Muzaferija. S obzirom na to da stranka nema dokumentaciju o navedenom nastupu i da u poslovnim knjigama nema evidencije o poslovnim promjenama za navedeni događaj, ostvarila je prihod po osnovi nenovčane donacije koju nije prijavila u finansijskom izvještaju.

Nakon provedenog postupka utvrđivanja odgovornosti CIK BiH donijela je odluku kojom je političkoj stranci zbog kršenja odredbi člana 5, stav 4 Zakona o finansiranju političkih stranaka izrekla novčanu kaznu jer u 2018. godini nije u poslovnim knjigama evidentirala i u finansijskom izvještaju prijavila nenovčane donacije pravnih i fizičkih osoba po osnovi besplatnog učešća na predizbornom skupu.

Primjer 6: Neprijavljene donacije

Korištenje javnih sredstava za finansiranje izborne kampanje

U bilo kojem demokratskom sistemu podrazumijeva se da državna/javna imovina pripada svim stanovnicima zemlje na jednakoj osnovi. Dakle, javna imovina i resursi, kao što su npr. službena vozila, prostor, telekomunikacije, ljudski resursi, finansijska sredstva i usluge ne bi se trebali koristiti u stranačke svrhe.

Zajedničke smjernice OSCE/ODIHR i Venecijanske komisije definiraju javne (administrativne) resurse na sljedeći način: "Administrativni resursi uključuju ljudske, finansijske, materijalne i nematerijalne resurse, koji stoje na raspolaganju aktuelnim funkcionerima i javnim službenicima tokom izbora. Oni ovim resursima raspolazu na osnovi prava da upravljaju radom zaposlenih u javnom sektoru, da određuju kako će se trošiti ili koristiti javna sredstva (stvari i novac) i da uređuju pravo korištenja objekata javne namjene. Ovaj pojam uključuje i mogućnosti koje funkcionerima i službenicima stoje na raspolaganju kao stvar prestiža, kao i situacije kada se pojavljuju u javnosti zahvaljujući tome što vrše javnu funkciju, a što im može donijeti političku promociju ili drugi oblik podrške". **Zloupotreba takvih resursa može se definirati kao 'neprimjerena prednost koju dobijaju određene stranke ili kandidati korištenjem svojih službenih položaja ili veza s vladinim institucijama kako bi utjecali na ishod izbora'.**

Zloupotreba javnih resursa može biti široko rasprostranjena čak i kad je zakonom predviđena zabrana donacija javnih institucija i javnih preduzeća, kao i institucija i kompanija s udjelom državnog kapitala.

Tokom predizborne kampanje mogu se utvrditi specifična problematična područja, poput zamućivanja granica između države i stranke. To uključuje, naprimjer, korištenje državnih/institucionalnih događaja i/ili finansijskih/tehničkih resursa za svrhe kampanje od izabranih dužnosnika ili političkih stranaka na vlasti kao što su: davanje određenih koristi biračima koji dolaze iz javnih resursa, ali su predstavljeni kao korist koju daje stranka; identifikiranje (unaprijed) lokalnih infrastrukturnih projekata koji bi mogli biti provedeni u predizbornom razdoblju radi stvaranja poticaja za glasanje za određenog funkcionera ili stranku na vlasti; neproporcionalno trošenje dijelova budžeta tokom predizborne faze; korištenje javne imovine i prijevoznih sredstava za oglašavanje u kampanji; korištenje prostorija institucija/javnih preduzeća za stranačke aktivnosti; korištenje ljudskih resursa iz institucija za učešće i organizaciju stranačkih aktivnosti; korištenje zvaničnih komunikacijskih kanala institucija za promociju stranke/kandidata; plaćanje usluga od institucija/javnih preduzeća koje se isporučuju stranci; plaćanje promotivnih aktivnosti stranaka/kandidata javnim sredstvima; korištenje infrastrukturnih resursa institucija/javnih preduzeća za stranačke aktivnosti itd.

Sve ove pojave trebale bi biti predmet nadzora i izvještavanja te jasno regulirane, kako bi se spriječile dugoročne posljedice po integritet izbornog procesa i funkcioniranja političkih stranaka.

Iako Zakon o finansiranju političkih stranaka ne tretira specifično odredbe koje se odnose na zloupotrebu javnih resursa pod tom definicijom, ipak postoje zabrane finansiranja iz javnih izvora, mimo onoga što je Zakonom propisano za finansiranje iz budžeta, prema kriterijima propisanim Zakonom. Tako u članu 8. Zakon jasno zabranjuje finansiranje stranaka iz izvora kao što su: organi uprave države BiH, entiteta, kantona, Brčko distrikta BiH, te gradski i općinski organi; javne institucije; javna preduzeća; sindikati, udruženja i druge neprofitne organizacije koje se finansiraju javnim sredstvima bez obzira na iznos sredstava; pravne osobe u kojima uloženi javni kapital iznosi najmanje 25%, kao i privatna preduzeća koja su s organima izvršne vlasti na svim nivoima u BiH sklopila ugovor o javnoj nabavci ako vrijednost ugovora u jednoj kalendarskoj godini prelazi iznos od 10.000,00 KM.

Ove odredbe propisane su upravo s ciljem sprečavanja korištenja uticaja koje političke stranke imaju na javne institucije i način raspodjele sredstava kako bi se osiguralo finansiranje političkoj stranci, odnosno za sprečavanje korištenja javnih resursa u svrhu finansiranja političke stranke.

Osim direktnog finansiranja političkih stranaka iz ovih izvora strankama je, povezujući ove odredbe s odredbama koje definiraju obavezu prijavljivanja donacija u činjenju, također zabranjeno da koriste indirektno usluge, proizvode ili resurse javnih institucija, preduzeća, organa uprave i ostalih navedenih izvora. Naime, Zakon jasno propisuje u članu 5 da su za dobrovoljne priloge koji se daju političkoj stranci u formi proizvoda ili usluga fizičke i pravne osobe dužne izdati račun na kojem će biti naznačena tržišna vrijednost darovanog proizvoda ili usluge, te na kojem je naznačeno da glasi na političku stranku i da ne podliježe naplati, kao i da su političke stranke dužne voditi evidenciju o donacijama o činjenju, kako je to objašnjeno u prethodnom prilogu. Iz ovoga proizlazi da ukoliko stranke koriste javna sredstva, bilo u vidu finansijskih sredstava, bilo u vidu proizvoda/usluga/drugih resursa, ovo se s jedne strane smatra zabranjenim prilogom, te ukoliko stranke nisu prijavile ovu vrstu prihoda i koristi, a utvrdi se na osnovi drugih izvora da su stranke koristile ova sredstva, CIK ima na raspolaganju i sankcije za nevođenje evidencije o priložima.

U revizijskim izvještajima za 2018. godinu utvrđeno je da su političke stranke u svrhu izborne kampanje koristile prostorije općina, javnih institucija, što je suprotno odredbama člana 8. Zakona o finansiranju političkih stranaka.

U nastavku dajemo nekoliko primjera kršenja odredbi člana 8. Zakona o finansiranju političkih stranaka.

U postupku revizije finansijskih izvještaja za 2018. godinu utvrđeno je da je politička stranka za potrebe predizborne kampanje 2018. godine besplatno koristila prostorije u vlasništvu općina i javnih ustanova kulture, čime je prekršila odredbe člana 8, stav 1 Zakona o finansiranju političkih stranaka.

Naime, stranka je za potrebe predizborne kampanje 2018. godine besplatno koristila prostorije sljedećih općina i javnih ustanova kulture: Općine Breza, Općine Ilidža, JU „Centra za kulturu i edukaciju“ Vareš, JU za medicinsku rehabilitaciju i banjsko liječenje – Lječilište „Reumal“ Fojnica i JU „Kulturni centar“ Bihać. Stranka je u korigiranom finansijskom izvještaju za 2018. godinu prijavila nenovčane donacije navedenih općina i javnih ustanova po procijenjenoj vrijednosti od 200,00 KM pojedinačno, odnosno 1.000,00 KM ukupno. Također je utvrđeno da je politička stranka besplatno koristila prostorije Općine Stari Grad Sarajevo, prostorije JU „Narodno pozorište Republike Srpske“, Javne ustanove „Međunarodni centar za djecu i omladinu“ Novo Sarajevo i Javne ustanove za kulturu, sport i rekreaciju Hrasnica-Ilidža, koje nije evidentirala u poslovnim knjigama i prijavila u godišnjem finansijskom izvještaju za 2018. godinu.

Nakon provedenog postupka CIK je donijela odluku kojom je političkoj stranci zbog kršenja odredbi člana 8 Zakona o finansiranju političkih stranaka izrekla novčanu kaznu jer se u 2018. godini finansirala iz zabranjenih izvora.

Primjer 7: Zabranjeni izvori finansiranja – korištenje javnih resursa

Politička stranka za potrebe predizborne kampanje 2018. godine ostvarila je nenovčane donacije po osnovi besplatnog korištenja prostorije u vlasništvu javne ustanove kulture, čime je prekršila odredbe člana 8, stav 1 Zakona o finansiranju političkih stranaka.

Stranka je za potrebe predizbornog skupa koristila salu Centra za djecu i omladinu u Novom Sarajevu. Pored toga, revizijom finansijskog izvještaja utvrđeno je da je stranka postavljanjem reklamnog banera u predizbornoj kampanji na poslovne prostore pravne osobe „...“ d.o.o. Sarajevo bez plaćanja naknade ostvarila nenovčanu donaciju navedene pravne osobe. S obzirom na to da je navedena pravna osoba u 2018. godini sklopila ugovor o javnim nabavkama s organima izvršne vlasti čija je vrijednost veća od 10.000,00 KM, politička stranka ostvarila je zabranjeni prilog po osnovi nenovčane donacije, čime je prekršila odredbe člana 8, stav 4 Zakona o finansiranju političkih stranaka.

Nakon provedenog postupka utvrđivanja odgovornosti Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine donijela je odluku kojom je političkoj stranci zbog kršenja odredbi člana 8, stav 1 i stav 4 Zakona o finansiranju političkih stranaka izrekla novčanu kaznu jer je u 2018. godini za potrebe predizborne kampanje ostvarila nenovčanu donaciju po osnovi besplatnog korištenja prostorije u vlasništvu javne ustanove i ostvarila zabranjenu nenovčanu donaciju od pravne osobe koja je imala zaključen ugovor o javnoj nabavci s organom izvršne vlasti u većem iznosu od 10.000,00 KM.

Primjer 8: Zabranjeni izvori finansiranja – korištenje javnih resursa

Politička je stranka u 2018. godini primila nenovčanu donaciju Sportske dvorane „Slavija“, te ju nije evidentirala u svojim poslovnim knjigama, čime je prekršila odredbe člana 5, stav 4 i člana 8, stav 1 Zakona o finansiranju političkih stranaka.

U predizbornoj kampanji stranka je održala predizborni skup u Sportskoj dvorani „Slavija“ u Istočnom Novom Sarajevu. Za navedeni skup stranka nema finansijsku dokumentaciju, niti je platila pravnoj osobi naknadu za korištenje prostora, te je time ostvarila nenovčanu donaciju. S obzirom na to da je Sportska dvorana „Slavija“ u vlasništvu Opštine Istočno Novo Sarajevo, stranka je neplaćanjem naknade za korištenje dvorane ostvarila nenovčanu donaciju koja je zabranjena Zakonom o finansiranju političkih stranaka.

Nakon provedenog postupka utvrđivanja odgovornosti CIK je političkoj stranci zbog kršenja odredbi člana 8, stav 1 i stav 4 Zakona o finansiranju političkih stranaka izrekla novčanu kaznu jer je u 2018. godini ostvarila zabranjeni prilog po osnovi besplatnog korištenja prostorije u vlasništvu javne ustanove kulture i primila je priloge od pravnih osoba koje su imale zaključene ugovore o javnim nabavkama s organima izvršne vlasti u vrijednosti većoj od 10.000,00 KM.

Primjer 9: Zabranjeni izvori finansiranja – korištenje javnih resursa

Pregledom godišnjeg finansijskog izvještaja utvrđeno je da je stranka, odnosno njeni općinski odbori, tokom predizborne kampanje, a za organizaciju skupova koristila bez naknade: igrališta Javne ustanove Srednjoškolski centar Bratunac, Osnovne škole „Dositej Obradović” Srbac, Centra za obrazovanje, vaspitanje i rehabilitaciju sluha i govora Banja Luka i prostorije Mjesne zajednice „Kočićev vijenac”, čime su prekršene odredbe člana 8, stav 1 Zakona o finansiranju političkih stranaka.

Stranka u poslovnim knjigama nije evidentirala ni nenovčane donacije Javne ustanove Srednjoškolski centar Bratunac, Osnovne škole „Dositej Obradović” Srbac, Centra za obrazovanje, vaspitanje i rehabilitaciju sluha i govora Banja Luka i Mjesne zajednice „Kočićev vijenac”, čime je prekršila i odredbe člana 5, stav 4 Zakona o finansiranju političkih stranaka.

Također je utvrđeno da je stranka primila nenovčanu donaciju pravne osobe „...” d.o.o. Doboj, po osnovi korištenja poslovnog prostora bez naknade u iznosu od 3.000,00 KM. S obzirom na to da je navedena pravna osoba u 2018. godini sklopila ugovor o javnim nabavkama s organima izvršne vlasti čija je vrijednost veća od 10.000,00 KM, politička stranka ostvarila je zabranjeni prilog, čime je prekršila odredbe člana 8, stav 4 Zakona o finansiranju političkih stranaka.

Nakon provedenog postupka utvrđivanja odgovornosti CIK je donijela odluku kojom je političkoj stranci zbog kršenja odredbi člana 8, stav 1 i stav 4 Zakona o finansiranju političkih stranaka izrekla novčanu kaznu jer je u 2018. godini ostvarila zabranjene priloge od javnih ustanova i primila je prilog od pravne osobe koja je imala zaključen ugovor o javnoj nabavci u vrijednosti većoj od 10.000,00 KM.

Primjer 10: Zabranjeni izvori finansiranja – korištenje javnih resursa

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE

U Zakonu o finansiranju političkih stranaka u članu 12, stav 1 propisano je da političke stranke vode evidenciju o svojim prihodima i rashodima i dužne su Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnositi finansijski izvještaj za svaku kalendarsku godinu (računovodstvenu godinu).

Političke stranke, u skladu s odredbom člana 12, stav 3 ovog zakona, podnose poseban finansijski izvještaj za period izborne propagande na način kako je utvrđeno Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine.

Političke stranke i nezavisni kandidati koji učestvuju na izborima za organe vlasti Bosne i Hercegovine na svim nivoima dužni su, u skladu s članom 15.1, stav 1 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, u vrijeme podnošenja prijave za ovjeru za učešće na izborima Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnijeti finansijski izvještaj za period koji počinje tri mjeseca prije dana podnošenja prijave za ovjeru i finansijski izvještaj za period od dana podnošenja prijave za ovjeru za izbore do dana ovjere rezultata izbora, u roku od trideset dana od dana objavljivanja izbornih rezultata u „Službenom glasniku BiH“.

Politička stranka, u skladu s odredbom iz člana 12, stav 2 Zakona o finansiranju političkih stranaka, obavezna je u svom finansijskom izvještaju uključiti sve koristi ostvarene od aktivnosti subjekata koji su na bilo koji način povezani s političkom strankom ili su pod njenom kontrolom.

U skladu s odredbama člana 13, stav 6 Zakona o finansiranju politička stranka dužna je javno prikazati porijeklo i način utroška sredstava prikupljenih tokom protekle kalendarske godine (računovodstvene godine). Završni račun i finansijski izvještaj u kojem se detaljno navode izvori prihoda, podaci o fizičkim i pravnim osobama koje su dale dobrovoljne priloge te podaci o namjeni, odnosno aktivnostima za koje su sredstva utrošena, javni su dokumenti i objavljuju se na web-stranici političke stranke.

Centralna izborna komisija BiH donijela je tri podzakonska akta kojima je utvrdila sadržaj, formu, način i druge detalje finansijskog izvještavanja:

- a) Pravilnik o godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka¹ i Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka²,
- b) Pravilnik o predizbornim i postizbornim finansijskim izvještajima političkih stranaka³ i Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o predizbornim i postizbornim finansijskim izvještajima političkih stranaka⁴,
- c) Pravilnik o predizbornim i postizbornim finansijskim izvještajima nezavisnih kandidata⁵ i Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o predizbornim i postizbornim finansijskim izvještajima nezavisnih kandidata⁶.

1 „Službeni glasnik BiH“, broj 96/13, koji je stupio na snagu 18. 12. 2013. godine, kada je stavljen van snage Pravilnik o godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka („Službeni glasnik BiH“, broj 61/06).

2 „Službeni glasnik BiH“, broj 89/16 i 5/22

3 „Službeni glasnik BiH“, broj 10/18, koji je stupio na snagu 17. 02. 2018. godine, kada je stavljen van snage Pravilnik o predizbornim i postizbornim finansijskim izvještajima političkih subjekata („Službeni glasnik BiH“, broj 96/13).

4 „Službeni glasnik BiH“, broj 5/22

5 „Službeni glasnik BiH“, broj 10/18

6 „Službeni glasnik BiH“, broj 5/22

Godišnje finansijsko izvještavanje

Političke stranke dužne su voditi evidenciju o svojim prihodima i rashodima te Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnijeti finansijski izvještaj za svaku kalendarsku godinu (računovodstvenu godinu).

Godišnji finansijski izvještaj za prethodnu godinu političke stranke dužne su podnijeti do 31. marta tekuće godine. Izvještaj se podnosi u formi koju je propisala Centralna izborna komisija BiH.

Političke stranke podnose Centralnoj izbornoj komisiji BiH godišnji finansijski izvještaj u elektroničkoj formi putem aplikacije FI CIK BiH. Potvrdu o podnesenom godišnjem finansijskom izvještaju i odštampane obrasce finansijskog izvještaja u PDF-formatu ovjerene potpisom ovlaštene osobe i pečatom političke stranke dostavljaju Centralnoj izbornoj komisiji BiH i u tvrdj kopiji.

Zajedno s ovim izvještajem političke stranke obavezne su dostaviti i kopiju godišnjeg obračuna, odnosno završnog računa koji je podnesen nadležnim institucijama u BiH i koji su one ovjerile. U Federaciji BiH to je Finansijsko-informatička agencija – FIA, a u Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge – APIF.

Centralna izborna komisija BiH može zatražiti od političkih stranaka podnošenje i dodatnih finansijskih izvještaja, dokumenata, objašnjenja i informacija, ako ih smatra neophodnim za potpuno i tačno obavljanje revizije.

Finansijsko izvještavanje o izbornoj kampanji (predizborni i postizborni finansijski izvještaji)

Političke stranke i nezavisni kandidati koji učestvuju na izborima za organe vlasti Bosne i Hercegovine na svim nivoima izborima imaju obavezu da podnesu:

- **predizborni finansijski izvještaj, koji se podnosi** u vrijeme podnošenja prijave za ovjeru za učešće na izborima, i obuhvata period koji počinje tri mjeseca prije dana podnošenja prijave za ovjeru do dana podnošenja prijave i
- **postizborni finansijski izvještaj, koji se podnosi** u roku od trideset dana od dana objavljivanja izbornih rezultata u Službenom glasniku BiH i obuhvata period od dana podnošenja prijave za ovjeru za izbore do dana ovjere rezultata izbora.

Političke stranke finansijske izvještaje podnose elektroničkim putem aplikacije FI CIK BiH, a obrasce finansijskog izvještaja odštampane iz aplikacije dostavljaju i u čvrstoj kopiji. Sadržaj obrazaca finansijskih izvještaja koje podnose političke stranke propisan je Pravilnikom o godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka i Pravilnikom o predizbornim i postizbornim finansijskim izvještajima političkih stranaka.

Nezavisni kandidati predizborni i postizborni finansijski izvještaj podnose Centralnoj izbornoj komisiji BiH u čvrstoj kopiji. Sadržaj obrazaca finansijskih izvještaja koje podnose nezavisni kandidati utvrđen je Pravilnikom o predizbornim i postizbornim finansijskim izvještajima nezavisnih kandidata.

Finansijski izvještaji političkih stranaka i nezavisnih kandidata sadrže osnovne podatke o političkom subjektu, zatim podatke o prometu ostvarenom putem transakcijskih računa, svim prihodima i rashodima, zasnovane na članarini, priložima fizičkih i pravnih osoba, priložima u obliku robe i usluga (prilozi u naturi), prihodima na vlastitu imovinu i poduzetničke aktivnosti, u skladu s odredbama Zakona o finansiranju političkih stranaka, kreditima, pozajmicama, donacijama, olakšicama, povratu novca, ostalim materijalnim troškovima i ostalim izvorima prihoda za period izvještavanja koje odredi Centralna izborna komisija BiH.

Političke stranke i nezavisni kandidati dužni su uz postizborni finansijski izvještaj podnijeti i izvještaj (izvod) o prometu posebnog računa za finansiranje troškova izborne kampanje.

Prije početka izborne kampanje za Opće izbore 2020. godine uočene su objave političkih stranaka i kandidata političkih stranaka na društvenim mrežama. Nakon provedenih postupaka Centralna izborna komisija BiH političkim strankama izricala je novčane kazne zbog kršenja odredaba Izbornog zakona BiH (plaćena prijevremena kampanja). U odlukama je navedeno da su pojedini kandidati sami plaćali objave na društvenoj mreži Facebook.

U smislu odredbi Zakona o finansiranju političkih stranaka politička stranka ima obavezu da sve plaćene objave prijavi u finansijskim izvještajima, kako postizbornom tako i godišnjem, bez obzira na to je li ih sama platila ili su ih platili kandidati stranke. Politička stranka ima obavezu da prijavi troškove kampanje po osnovi objava u Obrascu 4.2 finansijskog izvještaja, te nenovčanu donaciju fizičke osobe/kandidata političke stranke u Obrascu 3-e finansijskog izvještaja, ukoliko je objavu platio sam kandidat.

VODIČ ZA POPUNJAVANJE FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA

Godišnji finansijski izvještaj

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine propisala je obrasce za godišnji finansijski izvještaj političkih stranaka. Ovi obrasci koncipirani su tako da se zbirne informacije popunjavaju samo na nivou političke stranke, dok detalje, kao što su pojedinačne donacije pravnih i fizičkih osoba, prihodi od imovine političkih stranaka, rashodi po kategorijama i slično, popunjavaju po organizacijskim dijelovima političke stranke. U ovom dijelu Vodiča za političke stranke daju se detaljne informacije o sadržaju obrazaca i načinu njihovog popunjavanja.

Opći podaci o političkoj stranci – Obrazac 1

Imajući u vidu da političke stranke podnose Centralnoj izbornoj komisiji BiH godišnji finansijski izvještaj u elektroničkoj formi putem aplikacije FI CIK BiH, unos općih podataka o političkoj stranci u Obrazac 1 vrši administrator aplikacije, a na osnovi prethodno dostavljenih dokumenata i podataka (rješenje o upisu u registar kod nadležnog suda, uvjerenje o registraciji poreskog obveznika/identifikacijski broj poreskog obveznika, obavještenje o razvrstavanju pravne osobe prema klasifikaciji djelatnosti i kontakt-podaci).

Nakon unosa općih podataka o političkoj stranci u Obrazac 1 administrator odobrava političkoj stranci pristup aplikaciji FI CIK BiH, tako da politička stranka može unositi podatke u finansijski izvještaj. Potrebno je istaći da politička stranka sve podatke koji su sadržani u Obrascu 1 može ažurirati, osim podataka o nazivu političke stranke i šifri. Te podatke može izmijeniti samo administrator.

Stranica ____ od ____

Šifra političke stranke

Naziv fin. izvještaja

Izveštajni period

Obrazac 1

OPĆI PODACI O POLITIČKOJ STRANCI

Naziv političke stranke (kako je registrirana u nadležnom sudu)	
Skraćeni naziv	
Sjedište	
Adresa	
Telefon	
Faks	
E-mail adresa	
Web adresa	
Identifikacioni broj	
Šifra djelatnosti	
Sud u kojem je izvršena registracija	
Broj i datum upisa u sudski registar	
Broj zaposlenih u političkoj stranci	

Lica ovlaštena za zastupanje stranke

Ime i prezime	Dužnost u stranci	Adresa

Ovlašteno lice za finansijske izvještaje

Ime i prezime	Adresa	E-mail adresa	Telefon (fiksni/mobilni)

Politička stranka ima organizacione dijelove nižeg nivoa (entitetske, kantonalne, općinske)

DA NE

(Mjesto i datum)

M. P.

(Potpis ovlaštenog lica)

U Obrascu 1 Opći podaci o političkoj stranci u gornjem desnom uglu u označena polja upisuje se sljedeći podaci: šifra stranke koju dodjeljuje Centralna izborna komisija BiH, naziv finansijskog izvještaja i period za koji se podnosi izvještaj.

Dalje, u obrazac se unose svi podaci o političkoj stranci, a to su:

- naziv političke stranke pod kojim je registrirana kod nadležnog suda,
- skraćeni naziv političke stranke,
- sjedište, adresa, telefon, faks, e-mail adresa i web-stranica,
- identifikacijski broj dobiven od nadležnog poreznog organa,
- šifra djelatnosti,
- sud u kojem je izvršena registracija,
- broj i datum upisa u sudski registar,
- broj zaposlenih u stranci,
- osobe ovlaštene za zastupanje stranke: ime i prezime, dužnost u stranci i adresa,
- ovlaštena osoba za finansijske izvještaje: ime i prezime, adresa, e-mail adresa i telefon (fiksni i mobilni)
- navodi se ima li stranka organizacijske dijelove nižeg nivoa označavanjem odgovora DA ili NE.

Posebno skrećemo pažnju na odredbu Zakona o finansiranju političkih stranaka da je politička stranka u slučaju promjene osobe ovlaštene za finansijske izvještaje ili statusa te osobe dužna u roku od 15 dana obavijestiti Centralnu izbornu komisiju BiH o toj promjeni.

Teritorijalna struktura političke stranke – Obrazac 1.1

U Obrazac 1.1 unose se podaci o teritorijalnoj organizaciji političke stranke, naziv organizacijskog dijela političke stranke (glavni ured, entitetske, kantonalne, općinske i druge organizacije) i adresa, telefon i faks.

Ukoliko je došlo do izmjena na nekom od podataka (otvaranja novih ili gašenja prijavljenih organizacijskih dijelova ili je promijenjena adresa) obrazac se treba ažurirati tako da se izmijenjene prethodno uneseni podaci.

99

Stranica ____ od ____

Obrazac 1.1.

Opći podaci o političkoj stranci – teritorijalna organizacija političke stranke

Naziv političke stranke: _____

Red. br.	Naziv organizacionog dijela	Adresa	Telefon/faks
1	GLAVNI ODBOR	SARAJEVO, UL---	033/
2	KO _____		
3	OO _____		

Pregled prometa novčanih sredstava političke stranke

Promet novčanih sredstava obuhvata promet sredstava putem transakcijskih računa kod poslovnih banaka i promet gotovog novca putem blagajne političke stranke. Promet novčanih sredstava putem transakcijskih računa u finansijskom izvještaju prijavljuje se na Obrascu 2, a promet gotovog novca putem blagajne politička stranka prijavljuje na Obrascu 2.1.

Pregled prometa svih transakcijskih računa političke stranke – Obrazac 2

Ovaj obrazac popunjava se samo na nivou političke stranke, ali mora sadržavati podatke o svim transakcijskim računima centrale ili glavnog ureda stranke, nižih organizacijskih dijelova (koji su navedeni u Obrascu 1.1), a koji imaju svoje otvorene transakcijske račune, te podatke o računima političkih omladinskih organizacija, organizacija žena ili drugih udruženja pod kontrolom političke stranke. Ukoliko politička stranka ima otvorene devizne račune, kao i račune u inozemstvu, podatke o njima prijavljuje na Obrascu 2 finansijskog izvještaja.

Pregled prometa svih transakcijskih računa političke stranke

Naziv političke stranke:

[illegible]

(Mjesto i datum)

M. P.

(*Potpis evlatenog lica*)

U Obrazac 2 Pregled prometa svih transakcijskih računa političke stranke unose se sljedeći podaci:

- naziv organizacijskog dijela političke stranke,
- broj računa,
- naziv banke,
- stanje računa na dan 1. januar za godinu za koju se podnosi finansijski izvještaj, odnosno ako je račun otvoren nakon tog datuma, stanje na dan otvaranja računa,
- ukupan promet ulaza bez početnog salda (za traženu godinu),
- ukupan promet izlaza (za traženu godinu) i
- stanje na dan 31. decembar za godinu za koju se podnosi izvještaj, odnosno u slučaju da je račun ranije ugašen, do momenta gašenja računa.

Kada politička stranka podnosi postizborni finansijski izvještaj, u dijelu obrasca u koji se upisuju stanje i promet po računu upisuje se podatak na početku izvještajnog perioda (npr. 01. 05.), promet ostvaren u izvještajnom periodu i stanje na kraju izvještajnog perioda (npr. 15. 12.)

Pregled prometa blagajne – Obrazac 2.1

Obrazac 2.1 Pregled stanja blagajne isto kao i Obrazac 2 popunjava se samo na nivou političke stranke, ali u njega se unose podaci o prometu blagajne centrale ili glavnog ureda stranke i blagajni svih nižih organizacijskih dijelova (koji su navedeni u Obrascu 1.1). Također se u ovaj obrazac unose podaci o prometu blagajne političkih omladinskih organizacija, organizacija žena ili drugih udruženja pod kontrolom političke stranke.

U Obrazac 2.1 unose se sljedeći podaci: naziv organizacijskog dijela stranke, saldo blagajne na početku perioda, ukupni ulazi u blagajnu, ukupni izlazi iz blagajne i saldo blagajne na kraju perioda.

Izvori finansiranja političke stranke s pregledom izvora finansiranja po organizacijskim dijelovima stranke – Obrazac 3

Ovaj obrazac popunjava se na nivou političke stranke i u njega se unose zbirni podaci o prihodima koje je politička stranka osigurala iz svih izvora propisanih u članu 3 Zakona o finansiranju političkih stranaka.

BOSNA I HERCEGOVINA
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
СРЕДЊЕ ИЗБОРНО ПОВЈЕРЉИВО

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

Stranica ____ od ____

Obrazac 3

IZVORI FINANSIRANJA
Naziv političke stranke: _____

3.1. Ukupni prihodi političke stranke

1. Članarina Ukupno naplaćeno _____ KM od _____ članova
2. Finansijski prilozi fizičkih lica i članova političke stranke (pojediniosti na obrascu 3-a) Ukupno naplaćeno _____ KM
3. Prilozi pravnih lica (pojediniosti na obrascu 3-b) Ukupno naplaćeno _____ KM
4. Prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke (pojediniosti na obrascu 3-c) Ukupno ostvareno _____ KM
5. Dobit od pravnih lica u vlasništvu političke stranke (pojediniosti na obrascu 3-d) Ukupno naplaćeno _____ KM
6. Prihodi od poklona i usluga koje politička stranka nije imala obavezu platiti (pojediniosti na obrascu 3-e) Ukupno _____ KM
7. Prihodi iz budžeta (pojediniosti na obrascu 3-f) Ukupno naplaćeno _____ KM
8. Prihodi od izdavačke djelatnosti, prodaje propagandnog materijala i prihodi od organiziranja stranačkih manifestacija (pojediniosti na obrascu 3-g) Ukupno ostvareno _____ KM
Ukupni prihodi političke stranke u izvještajnom periodu: _____ KM

3.2. Ostali prihodi i drugo

Ostali prihodi u izvještajnom periodu Ukupno _____ KM

(Mjesto i datum)

M. P.

(Potpis ovlaštenog lica)

Pored ukupnog iznosa prihoda na nivou stranke, koji se unosi u Obrazac 3 izvještaja, svi prihodi osim članarina, prihoda iz budžeta i prihoda od izdavačke djelatnosti unose se u obrasce koji su posebno kreirani za svaku vrstu prihoda. To su obrasci za unos podataka o dobrovoljnim priložima fizičkih i pravnih osoba (obraci 3-a i 3-b), Obrazac za unos prihoda od imovine u vlasništvu političke stranke (Obrazac 3-c), Obrazac za unos dobiti pravnih osoba u vlasništvu političke stranke (Obrazac 3-d) i Obrazac za unos nenovčanih donacija (Obrazac 3-e). Svi navedeni prihodi političke stranke unose se u Obrazac 3 pod tačkom 3.1. Ukupni prihodi političke stranke.

Ako politička stranka ostvari prihod ili primi sredstva iz izvora koji nije obuhvaćen članom 3 Zakona o finansiranju političkih stranaka i nije sadržan u stavu 1 člana 13 Pravilnika o godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka, dužna je takve prihode na Obrascu 3 iskazati pod tačkom 3.2. Ostali prihodi i drugo. Najčešće su to isplate političkim strankama po osnovi refundacije bolovanja.

Dobrovoljni prilozi fizičkih osoba – Obrazac 3-a

Obrazac 3-a Prilozi fizičkih osoba popunjava se po organizacijskim dijelovima političke stranke. U ovaj obrazac unose se sljedeći podaci:

- naziv organizacijskog dijela stranke,
- ukupan iznos priloga čija je pojedinačna vrijednost manja od 100,00 KM,
- prezime i ime donatora čiji je prilog veći od 100,00 KM, broj potvrde iz člana 6. ovog pravilnika, datum kada je prilog dat i iznos priloga i
- ukupan iznos svih priloga fizičkih osoba.

Stranica ____ od ____

Obrazac 3-a

Prilozi fizičkih lica

Organizacioni dio političke stranke: _____

Ukupan iznos priloga čija je pojedinačna vrijednost niža od 100,00 KM: _____

Red. br.	Prezime i ime donatora čiji je prilog veći od 100,00 KM	Broj potvrde iz člana 6. Pravilnika	Datum	Iznos priloga	Napomena:
UKUPAN IZNOS PRILOGA:					

(Mjesto i datum)

M. P.

(Potpis ovlaštenog lica)

Prilozi fizičkih osoba čija je pojedinačna vrijednost manja od 100 KM u Obrascu 3-a se upisuju u zbirnom iznosu. Za takve priloge Zakon o finansiranju političkih stranaka ne zahtijeva navođenje detalja kao što su podaci o donatoru i slično.

Primjer 1:

Politička stranka primila je priloge od tri donatora čija je vrijednost manja od 100,00 KM:

- Donator 1 59,00 KM
- Donator 2 90,00 KM
- Donator 3 40,00 KM

UKUPNO: 189,00 KM

U polje Ukupan iznos priloga čija je pojedinačna vrijednost manja od 100,00 KM upisuje se iznos od 189,00 KM.

Prilozi fizičkih lica

Organizacioni dio političke stranke: _____

Ukupan iznos priloga čija je pojedinačna vrijednost niža od 100,00 KM: 189,00

Red. br.	Prezime i ime donatora čiji je prilog veći od 100,00 KM	Broj potvrde iz člana 6. Pravilnika	Datum	Iznos priloga	Napomena:

Ukoliko isti donator u toku jedne kalendarske godine političkoj stranci da priloge više puta u iznosima koji su pojedinačno manji od 100,00 KM, tada politička stranka sabira sve te priloge i u zbirnom iznosu unosi ih u Obrazac 3-a, kao prilog čija je vrijednost veća od 100,00 KM.

Primjer 2:

Politička stranka primila je priloge od tri donatora čija je vrijednost manja od 100,00 KM:

- Donator 1 59,00 KM
- Donator 2 30,00 KM
- Donator 3 40,00 KM
- Donator 1 90,00 KM
- Donator 2 60,00 KM
- Donator 3 70,00 KM

UKUPNO: 349,00 KM

U polje Ukupan iznos priloga čija je pojedinačna vrijednost manja od 100,00 KM upisuju se prilozi **Donatora 2**, jer su u zbirnom iznosu manji od 100,00 KM (30,00 KM + 60,00 KM = 90,00 KM).

Prilozi **Donatora 1** sabiraju se i u zbirnom iznosu od 149,00 KM unose se kao prilog veći od 100,00 KM, pri čemu se navodi identitet donatora, odnosno njegovo ime i prezime. Ista je situacija i kod **Donatora 3** – njegovi prilozi koji zbirno iznose 110,00 KM u obrazac se unose kao prilog veći od 100,00 KM.

Prilozi fizičkih lica

Organizacioni dio političke stranke: _____

Ukupan iznos priloga čija je pojedinačna vrijednost niža od 100,00 KM: 90,00

Red. br.	Prezime i ime donatora čiji je prilog veći od 100,00 KM	Broj potvrde iz člana 6. Pravilnika	Datum	Iznos priloga	Napomena:
1	Donator 1	1/2022	15.12.2022.	149,00	
2	Donator 3	2/2022	18.12.2022.	110,00	

Primijećeno je da neke političke stranke priloge koje u toku jedne kalendarske godine prime više puta od istog donatora u Obrascu 3-a navode svaku uplatu pojedinačno, što nije ispravno. Sve priloge jednog donatora treba sabrati i u Obrascu 3-a navesti ih u jednom iznosu, a u dijelu u koji se upisuje datum upisati datum posljednje uplate.

Važno je spomenuti da politička stranka, u skladu s odredbama iz člana 6 Pravilnika o godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka, ima obavezu da svakoj fizičkoj osobi od koje je primila prilog izda potvrdu u kojoj su sadržani sljedeći podaci: naziv političke stranke, serijski broj potvrde, ukupan iznos priloga, ime i prezime donatora, broj ličnog dokumenta, adresa i mjesto prebivališta, datum uplate, datum izdavanja potvrde i potpis ovlaštene osobe. Upravo te podatke koji se navode u potvrdi: ime i prezime donatora, serijski broj potvrde, datum uplate i iznos priloga politička stranka unosi u Obrazac 3-a.

Ukoliko politička stranka ne raspolaže podacima iz kojih se može utvrditi identitet donatora, smatrat će se da je stranci prilog dao anonimni donator.

Dobrovoljni prilozi pravnih osoba – Obrazac 3-b

Obrazac 3-b Prilozi pravnih osoba popunjava se po organizacijskim dijelovima političke stranke. U ovaj obrazac unose se sljedeći podaci:

- naziv organizacijskog dijela stranke,
- ukupan iznos priloga čija je pojedinačna vrijednost manja od 100,00 KM,
- naziv pravne osobe čiji je prilog veći od 100,00 KM, broj potvrde iz člana 6. ovog pravilnika, datum kada je prilog dat i iznos priloga i
- ukupan iznos svih priloga pravnih osoba.

Stranica ____ od ____

Obrazac 3-b

Prilozi pravnih lica

Organizacioni dio političke stranke: _____

Ukupan iznos priloga čija je pojedinačna vrijednost niža od 100,00 KM: _____

Red. br.	Naziv pravnog lica čiji je prilog veći od 100,00 KM	Broj potvrde iz člana 6. Pravilnika	Datum	Iznos priloga	Napomena:
UKUPAN IZNOS PRILOGA:					

(Mjesto i datum)

M. P.

Potpis ovlaštenog lica)

Prilozi pravnih osoba čija je pojedinačna vrijednost manja od 100 KM u Obrascu 3-b upisuju se u zbirnom iznosu. Za takve priloge Zakon o finansiranju političkih stranaka ne zahtijeva navođenje detalja kao što su podaci o donatoru i slično.

Primjer 1:

Politička stranka primila je priloge od dva donatora čija je vrijednost manja od 100,00 KM:

- Pravna osoba 1	99,00 KM
- Pravna osoba 1	89,00 KM
UKUPNO:	188,00 KM

U polje Ukupan iznos priloga čija je pojedinačna vrijednost manja od 100,00 KM upisuje se iznos od 188,00 KM.

Ukoliko ista pravna osoba u toku jedne kalendarske godine političkoj stranci da priloge više puta u iznosima koji su pojedinačno manji od 100,00 KM, tada politička stranka sabira sve te priloge i u zbirnom iznosu unosi ih u Obrazac 3-b, kao prilog čija je vrijednost veća od 100,00 KM.

Primjer 2:

Politička stranka primila je priloge od dvije pravne osobe čija je vrijednost manja od 100,00 KM:

- Pravna osoba 1	30,00 KM
- Pravna osoba 2	40,00 KM
- Pravna osoba 1	70,00 KM
- Pravna osoba 2	20,00 KM
- Pravna osoba 1	80,00 KM
- Pravna osoba 2	30,00 KM
UKUPNO:	270,00 KM

U polje Ukupan iznos priloga čija je pojedinačna vrijednost manja od 100,00 KM upisuju se prilozi **Pravne osobe 2**, jer su u zbirnom iznosu manji od 100,00 KM (40,00 KM + 20,00 KM + 30,00 KM = 90,00 KM).

Prilozi **Pravne osobe 1** sabiraju se i u zbirnom iznosu od 180,00 KM unose se kao prilog veći od 100,00 KM, pri čemu se navodi identitet donatora, odnosno njegovo ime i prezime.

Ako politička stranka u toku jedne kalendarske godine više puta primi prilog od iste pravne osobe, u Obrascu 3-b ne navodi svaku uplatu pojedinačno, već ih sabira i upisuje ih u jednom iznosu, a u dijelu u koji se upisuje datum upisuje datum posljednje uplate.

Politička stranka u skladu s odredbama iz člana 6 Pravilnika o godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka dužna je svakoj pravnoj osobi od koje je primila prilog izdati potvrdu u kojoj su sadržani sljedeći podaci: naziv političke stranke, serijski broj potvrde, ukupan iznos priloga, naziv pravne osobe donatora, identifikacijski broj donatora, sjedište donatora, datum uplate, datum izdavanja potvrde i potpis ovlaštene osobe. Upravo te podatke koji se navode u potvrdi: naziv donatora, serijski broj potvrde, datum uplate i iznos priloga politička stranka unosi u Obrazac 3-b.

Ukoliko politička stranka uz naziv donatora ne navede grad, može se stvoriti sumnja da politička stranka nema podatke o donatoru, odnosno da je primila prilog od anonimnog donatora.

U prihode od imovine političke stranke spadaju prihodi od iznajmljivanja prostora ili opreme. U postupku revizije finansijskih izvještaja Centralna izborna komisija BiH traži od političkih stranaka da dostave dokaze o vlasništvu nad imovinom od koje stranka ostvaruje prihod, kao i kopije ugovora zaključenih s korisnikom imovine ili rješenja, odluke i sl. na osnovi kojih se imovina iznajmljuje i ostvaruje prihod.

Kapitalni dobiti koje je politička stranka ostvarila prodajom imovine kao razliku između prodajne cijene i knjigovodstvene vrijednosti prodate imovine ne unose se u Obrazac 3-c.

U Obrazac 3-c Prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke, koji se popunjava po organizacijskim dijelovima političke stranke, unose se sljedeći podaci: naziv organizacijskog dijela stranke, vrsta imovine na osnovi koje se ostvaruju prihodi, korisnik imovine političke stranke, broj ugovora, odluke, rješenja itd. i iznos ostvarenog prihoda.

BOSNA I HERCEGOVINA
 CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
 СРЕДНЈШЕ ИЗБОРНО ПОВЈЕРЕНСТВО

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
 ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

Stranica ____ od ____

Obrazac 3-c

Prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke

Organizacioni dio politička stranke: _____

Red. br.	Vrsta imovine na osnovu koje se ostvaruju prihodi	Korisnik imovine političke stranke	Broj ugovora, odluke, rješenja itd.*	Iznos ostvarenog prihoda
Ukupno:				

* Centralna izborna komisija BiH može zatražiti da politička stranka dostavi kopije ovih dokumenata

 (Mjesto i datum)

 M. P.

 (Potpis ovlaštenog lica)

Redni Broj	Vrsta imovine na osnovi koje se ostvaruju prihodi	Korisnik imovine političke stranke	Broj ugovora, odluke, rješenja itd.*	Iznos ostvarenog prihoda
1	KAMATA	UNICREDIT BANK		0,30
2	POSLOVNI PROSTOR	ADVOKAT _____	UG. 321/18	2.400,00
3	POSLOVNI PROSTOR	PRAVNA OSOBA	UG. 14/21	2.160,00
	...			

Dobit pravnih osoba u vlasništvu političke stranke – Obrazac 3-d

Obrazac 3-d Dobit od pravnih osoba u vlasništvu političke stranke popunjava se po organizacijskim dijelovima političke stranke. U ovaj obrazac unose se sljedeći podaci:

- naziv pravne osobe,
- identifikacijski broj dobijen od nadležnog poreznog organa,
- šifra i naziv djelatnosti pravne osobe,
- učešće političke stranke u vlasništvu (%),
- iznos dobiti koja je prenesena političkoj stranci i
- datum prijenosa dobiti.

Stranica ____ od ____

Obrazac 3-d

Dobit pravnih lica u vlasništvu političke stranke

Organizacioni dio političke stranke: _____

Red. br.	Naziv pravnog lica	Identifikacioni broj	Šifra i naziv djelatnosti pravnog lica	Učešće političke stranke u vlasništvu (%)	Iznos dobiti koja je prenesena političkoj stranci	Datum
UKUPNO:						

(Mjesto i datum)

M. P.

(Potpis ovlaštenog lica)

Politička stranka ima pravo osnovati preduzeće koje se u skladu s odredbama Zakona o finansiranju političkih stranaka može baviti samo djelatnošću vezanom za kulturu ili izdavačkom djelatnošću.

Politička stranka takvo preduzeće može imati u potpunom vlasništvu, a može biti i suvlasnik, ukoliko preduzeće ima više osnivača.

Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu plaćati – Obrazac 3-e

Obrazac 3-e Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti popunjava se po organizacijskim dijelovima političke stranke. U ovaj obrazac unose se sljedeći podaci:

- naziv organizacijskog dijela političke stranke,
- ime i prezime/naziv donatora,
- vrsta poklona ili usluge,
- datum primljenog poklona ili usluge,
- ukupna vrijednost poklona ili usluge i
- vrijednost koju politička stranka nije imala obavezu platiti.

Stranica ____ od ____

Obrazac 3-e

Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti

Organizacioni dio političke stranke: _____

Red. br.	Ime i prezime/Naziv donatora	Vrsta poklona ili usluge	Datum primljenog poklona ili usluge	Ukupna vrijednost poklona ili usluge	Vrijednost koju politička stranka nije imala obavezu platiti
UKUPNO:					

(Mjesto i datum)

M. P.

(Potpis ovlaštenog lica)

Pružanje usluga ili davanje proizvoda političkoj stranci bez naplate, kao i otpis obaveza prema dobavljačima u skladu s njihovim odlukama, knjižnim obavijestima i sl., pa i u slučaju zastare po Zakonu o obligacijskim odnosima, smatra se dobrovoljnim priložima koje je politička stranka obavezna prijaviti u Obrascu 3-e finansijskog izvještaja.

Nenovčane donacije (svi pokloni i besplatno pružene usluge) podliježu svim ograničenjima propisanim Zakonom o finansiranju političkih stranaka, koja se odnose na ukupnu visinu priloga i zabranjene priloge.

Fizička ili pravna osoba političkoj stranci može pokloniti proizvod ili besplatno pružiti uslugu. Također može stranci prodati proizvod ili pružiti uslugu pri čemu stranku oslobađa od plaćanja dijela računa koji joj je ispostavljen. U oba slučaja radi se o nenovčanoj donaciji. U prvom slučaju nenovčana donacija jednaka je ukupnoj vrijednosti poklonjenog proizvoda ili pružene usluge, dok je u drugom slučaju donacija jednaka dijelu računa koji politička stranka nema obavezu platiti.

U nastavku je primjer popunjenog Obrasca 3-e (Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti).

Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti

Organizacijski dio političke stranke: Glavni odbor

Redni Broj	Ime i prezime/ Naziv donatora	Vrsta poklona ili usluge	Datum primljenog poklona ili usluge	Ukupna vrijednost poklona ili usluge	Vrijednost koju politička stranka nije imala obavezu platiti
1	OPĆINA _____	Zakup kancelarijskog prostora (100,00 x 12 mjeseci)	31.12.2022.	1.200,00	1.200,00
2	RESTORAN	Ugostiteljske usluge	24.09.2022.	1.200,00	1.200,00
3	SPORTSKA DVORANA	Zakup sale za održavanje predizbornog skupa	20.09.2022.	5.000,00	1.000,00
4	FIZIČKA OSOBA (ime i prezime)	Predizborni plakati 50 kom.	15.09.2022.	200,00	200,00
5	Televizija (naziv)	Oglašavanje (TV-spot)	12.09.2022.	1.000,00	1.000,00
6	PRAVNA OSOBA	Otpis potraživanja od političke stranke (IOS, knjižna obavijest)	31.12.2022.	500,00	500,00

Za dobrovoljne priloge koji se daju političkoj stranci u formi proizvoda ili usluga fizičke i pravne osobe dužne su izdati račun na kojem će biti naznačena tržišna vrijednost darovanog proizvoda ili usluge, te na kojem je naznačeno da glasi na političku stranku i da ne podliježe naplati. Također, kao osnova prilikom procjene nenovčane donacije u vidu besplatnog korištenja poslovnih prostorija može se koristiti tržišna cijena, odnosno cijena zakupa koja je utvrđena aktima organa uprave na čijoj se teritoriji nalazi prostor.

Ukoliko politička stranka u jednoj kalendarskoj godini od iste pravne ili fizičke osobe primi i novčani prilog i ostvari nenovčanu donaciju, prilikom utvrđivanja limita na visinu priloga propisanog Zakonom o finansiranju političkih stranaka sabiraju se novčani prilog i nenovčana donacija.

Prihodi iz budžeta – Obrazac 3-f

Obrazac 3-f Prihodi iz budžeta popunjava se na nivou političke stranke i u njemu se evidentiraju sva sredstva iz budžeta svih nivoa vlasti koja je politička stranka primila u izvještajnom periodu.

U ovaj obrazac unose se sljedeći podaci:

- naziv organizacijskog dijela političke stranke,
- naziv nivoa vlasti,
- broj i datum odluke i
- ukupan iznos prihoda.

Stranica ____ od ____

Obrazac 3-f

Prihodi iz budžeta

Naziv političke stranke: _____

Red. br.	Naziv organizacionog dijela političke stranke	Nivo vlasti	Broj i datum odluke	Ukupan iznos prihoda
UKUPNO:				

(Mjesto i datum)

M. P.

(Potpis ovlaštenog lica)

Sve političke stranke koje su zastupljene u zakonodavnim organima na bilo kojem nivou ostvaruju pravo na finansiranje iz budžeta tog zakonodavnog organa.

Primijećeno je da neke političke stranke na Obrascu 3-f navode svaku uplatu iz budžeta pojedinačno, bez obzira na to što se radi o uplatama istog nivoa vlasti. To nije ispravno. Sve uplate u toku godine iz budžeta istog nivoa vlasti treba sabrati i u Obrascu 3-f unijeti u jednom iznosu.

Primjer:

Politička stranka primila je sredstva iz budžeta četiri nivoa vlasti, u više tranši u toku godine sa svakog nivoa. Uplate su izvršene u KM:

- Budžet BiH 31. 03. 2022. – 5.000,00 30. 06. 2022. – 8.000,00
 31. 12. 2022. – 3.000,00
- Budžet FBiH 30. 04. 2022. – 9.000,00 31. 07. 2022. – 12.000,00
- Budžet RS 28. 02. 2022. – 5.000,00 31. 05. 2022. – 4.000,00
 20. 08. 2022. – 6.000,00
- Budžet BD BiH 31. 01. 2022. – 2.000,00 30. 09. 2022. – 2.500,00

Za svaki nivo vlasti sabiraju se sve uplate tokom godine, pa se u Obrazac 3-f upisuju sljedeći iznosi:

Organizacijski dio političke stranke	Nivo vlasti	Broj i datum odluke	Ukupan iznos prihoda
GLAVNI ODBOR	ENTITET FBiH	01-000	21.000,00
GLAVNI ODBOR	DRŽAVA	02-000	16.000,00
GLAVNI ODBOR	ENTITET RS	03-7-13/22	15.000,00
GLAVNI ODBOR	BRČKO DISTRIKT BiH	...	4.500,00

Rashodi političke stranke s pregledom rashoda po organizacijskim dijelovima stranke – Obrazac 4

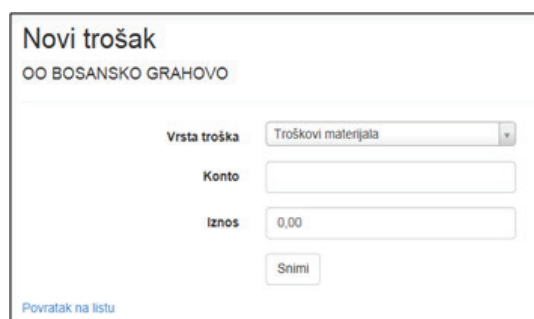
Podaci o svim rashodima političke stranke unose se u obrasce 4.1 i 4.2, pojedinačno za svaki organizacijski dio političke stranke, a na osnovi podataka koji su uneseni u pojedinačne obrasce 4.1 i 4.2 formiraju se Obrazac 4 (ukupni rashodi) i Prilog uz obrazac 4 s pregledom rashoda po organizacijskim dijelovima političke stranke.

Režijsko-administrativni i ostali troškovi – Obrazac 4.1

U skladu s članom 21 Pravilnika o godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka u Obrazac 4.1. Režijsko-administrativni i ostali troškovi unose se sljedeći podaci: naziv organizacijskog dijela političke stranke, vrsta troška, konto i iznos.

Prilikom unosa podataka u Obrazac 4.1 za svaki organizacijski dio politička stranka vrstu troška bira iz padajućeg menija, te unosi podatke o broju konta iz svojih poslovnih knjiga (prema važećem kontnom planu) i iznosu ostvarenog troška u izvještajnom periodu.

Napominjemo da su u aplikaciji FI CIK BiH uneseni nazivi troškova po vrstama troška, te da politička stranka može unijeti samo naziv troška koji se nalazi u aplikaciji. Također je važno istaći da su različiti kontni planovi za neprofitne organizacije u entitetima, tako da političke stranke same unose podatke o broju konta, što se vidi na sljedećoj slici.

Troškovi propagande – Obrazac 4.2

U Obrazac 4.2 unose se podaci o troškovima izborne kampanje, tj. samo troškovi koji su nastali u svrhu izborne kampanje, dok se redovni troškovi propagande i reklame kao što su: godišnji kalendari, olovke i sl. iskazuju u okviru Obrasca 4.1.

Potreba da se uspostave evidencije o troškovima izborne kampanje, kao i da se u finansijskom izvještaju odvojeno iskazuju od redovnih troškova reklame i propagande proizlazi iz činjenice da su troškovi izborne kampanje limitirani.

S obzirom na to da smo ranije naveli detaljne podatke o unosu podataka po vrstama troška u Obrazac 4.2, u nastavku dajemo pregled polja za unos podataka u Obrazac 4.2 u aplikaciji FI CIK BiH.

Novi trošak propagande

Главни одбор

Troškovi štampanja plakata

0,00

Troškovi plakativiranja

0,00

Troškovi štampanja

0,00

Troškovi organizacije

0,00

Troškovi štampanja predizb. mat
biračima

0,00

Ostali troškovi propagande

0,00

Snimi

Troškovi oglašavanja u štampanim i el.
medijima

Troškovi internet oglašavanja

Povratak na listu

Važno je napomenuti da se podaci u ovaj obrazac također unose po organizacijskim dijelovima političke stranke, ali da se ovaj obrazac podnosi na nivou političke stranke.

Obaveze političke stranke – Obrazac 5

Podaci o svim obavezama političke stranke unose se u obrasce 5.1 i 5.2, pojedinačno za svaki organizacijski dio političke stranke, dok se podaci o ukupnim obavezama političke stranke generiraju na osnovi podataka koji su uneseni u pojedinačne obrasce.

U Obrazac 5.1 Obaveze po kreditima i pozajmicama unose se obaveze političke stranke po kreditima i pozajmicama i to: naziv organizacijskog dijela političke stranke; naziv davaoca kredita ili pozajmice; iznos kredita ili pozajmice; datum realizacije kredita ili pozajmice; visina rate; rok vraćanja kredita ili pozajmice i iznos obaveze po osnovi kredita ili pozajmice na određeni dan.

U Obrazac 5.1 Ostale obaveze unose se sljedeći podaci: naziv organizacijskog dijela političke stranke; naziv povjerioca ili obaveze političke stranke po osnovi neizmirenih obaveza prema dobavljačima (fizičkim i pravnim osobama), obaveze po osnovi plaća i naknada, poreza, doprinosa i drugo; datum nastanka obaveze i iznos obaveze na određeni dan.

U godišnjim finansijskim izvještajima uočeno je da su pojedine političke stranke u Obrazac 5.1 kao datum obaveze na određeni dan upisale datum podnošenja finansijskog izvještaja, što nije ispravno. Naprimjer, ukoliko politička stranka podnosi godišnji finansijski izvještaj koji obuhvata period 01. 01. – 31. 12. 2022. godine, stranka će iskazati iznos obaveze na dan 31. 12. 2022. godine, te će u dijelu obrasca upisati 31. 12. 2022. godine. Kada je riječ o predizbornom ili postizbornom finansijskom izvještaju, stranka će iskazati svoje obaveze na krajnji dan izvještajnog perioda za podnošenje predizbornog ili postizbornog finansijskog izvještaja.

PROGRAM UTROŠKA SREDSTAVA

Transparentnost utroška sredstava osiguranih za finansiranje političke stranke

Centralna izborna komisija BiH skupa s političkim strankama ima obavezu da osigura transparentnost izvora finansiranja političkih stranaka, kao i transparentnost utroška sredstava. Sve izvještaje političkih stranaka, izvještaje revizije i druge informacije o izvorima finansiranja političkih stranaka i utrošku sredstava Centralna komisija BiH daje na uvid javnosti tako što ih objavljuje na svojoj web-stranici, a poduzima i druge odgovarajuće mjere kojima se osigurava da svi građani imaju pristup informacijama koje su sadržane u izvještajima.

Objavljivanje informacija o prihodima i troškovima političkih stranaka doprinosi ukupnoj transparentnosti izbornog procesa.

Javnosti se daju na uvid izvodi iz finansijskih izvještaja političkih stranaka, kako godišnjih tako i postizbornih finansijskih izvještaja te izvještaji o izvršenom pregledu i reviziji političkih stranaka s mišljenjem revizora, nalazima i preporukama. Objavljuju se i informacije i izvještaji o izvorima finansiranja političkih stranaka, podaci o iznosu troškova izborne kampanje i njenom finansiranju, te podaci o sredstvima koja su političkim strankama isplaćena iz budžeta svih nivoa vlasti.

Osim Centralne izborne komisije BiH obavezu da javno prikažu porijeklo i način utroška sredstava prikupljenih tokom protekle kalendarske godine (računovodstvene godine) imaju i političke stranke. Naime, političke stranke imaju obavezu da Završni račun i finansijski izvještaj u kojem se detaljno navode izvori prihoda, podaci o fizičkim i pravnim osobama koje su dale dobrovoljne priloge te podaci o namjeni, odnosno aktivnostima za koje su sredstva utrošena, objave na svojim internetskim stranicama.

Finansijski plan i program utroška sredstava

Zakonom o finansiranju političkih stranaka propisano je da politička stranka finansijska sredstva može koristiti isključivo za ostvarivanje ciljeva utvrđenih njenim programom i statutom. Centralna izborna komisija BiH u januaru 2022. godine usvojila je Uputstvo o donošenju finansijskog plana i programa utroška sredstava političke stranke, kojim je propisala postupak donošenja programa utroška sredstava, te rokove za dostavljanje plana i programa utroška finansijskih sredstava Centralnoj izornoj komisiji BiH.

Ovim uputstvom propisano je da je politička stranka dužna do kraja tekuće godine donijeti finansijski plan i utvrditi program utroška sredstava za narednu kalendarsku godinu, kao i da program utroška sredstava treba biti sačinjen na način da se osigura potpuna transparentnost planiranog trošenja sredstava.

Program utroška sredstava treba obuhvatiti troškove svih aktivnosti političke stranke u kalendarskoj godini, uključujući i troškove izborne kampanje, ukoliko se u toj godini provode izbori. Uputstvom je također propisano da politička stranka ne može planirati utrošak sredstava za lične potrebe članova stranke, kao i za druge aktivnosti koje nisu u skladu s programom rada i

statutom stranke, te da ne može planirati troškove u iznosima koji nisu realni za njene izvore finansiranja i obim poslovanja.

Politička stranka je obavezna program utroška sredstava za tekuću godinu Centralnoj izbornoj komisiji BiH dostaviti do 31. 03. tekuće godine skupa s godišnjim finansijskim izvještajem za prethodnu godinu.

Politička je stranka finansijska sredstva obavezna koristiti isključivo za ostvarivanje ciljeva utvrđenih njenim programom i statutom, a u skladu s finansijskim planom.

Politička stranka može donijeti rebalans programa utroška sredstava. Rebalans programa utroška sredstava donosi se kada se dese nepredviđene situacije zbog kojih je politička stranka prinuđena odstupiti od svog plana.

Rebalans se donosi odmah nakon što se desila nepredviđena situacija, a Centralnoj izbornoj komisiji BiH dostavlja se odmah nakon njegovog usvajanja od nadležnog organa političke stranke i to s relevantnim dokazima o vremenu i prirodi novonastale situacije.

Naprimjer, u toku godine došlo je do formiranja novih organizacijskih odbora političke stranke, za šta su potrebna finansijska sredstva.

Ukoliko politička stranke ne donese finansijski plan i program utroška sredstava, ili ako ga donese, ali sredstva ne troši u skladu s njim ili sredstva koristi za aktivnosti koje ne služe isključivo za ostvarivanje ciljeva utvrđenih programom i statutom stranke, krši odredbe člana 4, stav 1 Zakona o finansiranju političkih stranaka.

Centralna izborna komisija BiH u dosadašnjoj je praksi utvrdila je da znatan broj političkih stranaka sredstva troši mimo programa utroška, ili u znatno većim iznosima od planiranih. Određeni broj stranaka koristi sredstva za nestranačke aktivnosti, dok neke od stranaka isplaćuju sredstva svojim stranačkim funkcionerima radi zadovoljavanja njihovih ličnih potreba. Na taj način političke stranke vrše zloupotrebu javnih sredstava koja su isplaćena iz budžeta institucija za finansiranje stranačkih aktivnosti.

U skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka svaku sumnju o krivičnom djelu koje se može dovesti u vezu s finansiranjem političkih stranaka i finansiranjem izborne kampanje Centralna izborna komisija BiH obavezna je prijaviti nadležnom tužilaštvu i drugim organima nadležnim za provođenje zakona.

Zbog indicija na zloupotrebu javnih sredstava Centralna izborna komisija BiH je u periodu od 2009. do aprila 2022. godine uputila prijave nadležnim organima: 25 prijava Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, 22 prijave nadležnim tužilaštvima i osam prijava Uredu za reviziju institucija BiH.

Centralna izborna komisija BiH nadležne institucija obavještavala je o indicijama za zloupotrebu javnih sredstava po osnovi isplata ugovora o korištenju motornih vozila, iznajmljivanju poslovnih prostorija po cijenama koje su neprimjereno visoke, isplatama sredstava fizičkim osobama i sl.

Također je Centralna izborna komisija BiH obavještavala Državnu agenciju za istrage i zaštitu o indicijama na zluporabu javnih sredstava u slučajevima kada su političke stranke, koje se isključivo finansiraju iz budžeta, sklapale ugovore s funkcionerima političke stranke i osobama bliskim stranci za nabavku usluga zakupa motornih vozila i zakupa poslovnih prostora po neprirodno visokim cijenama.

Centralna izborna komisija BiH, između ostalog, obavijestila je Državnu agenciju za istrage i zaštitu o indicijama da je politička stranka izvršila zlouporabu javnih sredstava na način da su sredstva koja su izdvojena iz budžeta Kantona Sarajevo za finansiranje političke stranke u 2013. i 2014. godini u iznosima od 55.306,96 KM i 53.637,70 KM uplaćena na privatni račun stranačkog funkcionera, te da stranka u finansijskom izvještaju nije iskazala prihode iz budžeta Kantona Sarajevo niti njihov utrošak.

Zbog navedene zloupotrebe jedna osoba (funkcioner političke stranke) osuđena je na dvije godine. zatvorske kazne.

Primjer 11: Zloupotreba javnih sredstava

Politička stranka je sa svojim predsjednikom zaključila Ugovor o raspolaganju i korištenju putničkog motornog vozila na period od 12 mjeseci uz mjesečnu zakupninu od 1.500,00 KM. S obzirom na to da se politička stranka finansirala isključivo iz budžeta, postoje indicije da je na navedeni način izvršena zloupotreba javnih sredstava.

Primjer 12: Zloupotreba javnih sredstava

Politička stranka koja se finansira isključivo iz budžeta je tokom 2018. godine sa svojim funkcionerima zaključila ugovore o zakupu putničkih motornih vozila, te je po tom osnovu isplatila sredstva u ukupnom iznosu od 61.400,00 KM, što čini 33,66% od ukupnih troškova stranke.

Stranka je za korištenje motornih vozila isplaćivala mjesečne naknade funkcionerima političke stranke u iznosima od 1.000,00 KM do 1.700,00 KM. Dvojici funkcionera stranka je zakupninu isplatila u iznosima po 12.000,00 KM: jednom funkcioneru u iznosu od 17.000,00 KM i jednom funkcioneru u iznosu od 20.400,00 KM.

Primjer 13: Zloupotreba javnih sredstava

Politička stranka je 2018. godine uzela pod zakup poslovni prostor površine 29,55 m² u mjestu Vitkovići-Goražde po cijeni zakupa od 1.500,00 KM mjesečno. Cijena je neprimjereno visoka u odnosu na tržišnu ili fer cijenu za navedenu lokaciju. S obzirom na to da se politička stranka finansirala isključivo iz budžeta, postoje indicije da je na navedeni način izvršena zloupotreba javnih sredstava.

Primjer 13: Zloupotreba javnih sredstava

VOĐENJE POSLOVNIH KNJIGA

Osvrt na računovodstvene propise i međunarodne računovodstvene standarde

Računovodstvo je regulirano lokalnim i međunarodnim propisima. Kada je u pitanju lokalni nivo, u obzir uzimamo Zakon o računovodstvu i reviziji, dok su kod međunarodnog nivoa to računovodstveni standardi koje donosi Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (OMRS).

U Bosni i Hercegovini donesena su tri Zakona koja reguliraju oblast računovodstva, a to su:

- Zakon o računovodstvu i reviziji Bosne i Hercegovine,
- Zakon o računovodstvu i reviziji Federacije BiH i
- Zakon o računovodstvu i reviziji Republike Srpske.

Zajedničko za sva tri zakona jeste da oni uređuju oblast računovodstva i revizije, organizacije i funkcioniranja sistema knjigovodstva i računovodstva, pripreme i prezentacije finansijskih izvještaja i reviziju finansijskih izvještaja.

6.1.1. Obaveza vođenja poslovnih knjiga

Političke stranke u obavezi su voditi sljedeće poslovne knjige: dnevnik, glavnu knjigu i pomoćne knjige. Dnevnik je poslovna knjiga u koju se unose knjigovodstvene promjene prema vremenskom redoslijedu njihovog nastanka. Dnevnik se može uspostaviti kao jedinstvena poslovna knjiga ili više knjiga koje su namijenjene za evidentiranje promjena na pojedinim skupinama bilansnih ili vanbilansnih pozicija.

Glavna knjiga je sistemaska knjigovodstvena evidencija promjena nastalih na finansijskom položaju i uspješnosti poslovanja (imovini, obavezama, kapitalu, rashodima, prihodima i rezultatu poslovanja i vanbilansne evidencije).

Pomoćne knjige su analitičke evidencije koje se vode za nematerijalna sredstva, postrojenja i opremu, investicijske nekretnine, dugoročne finansijske plasmane, zalihe, potraživanja, gotovinu i gotovinske ekvivalente, obaveze, kapital i dr.

Političke stranke u Federaciji BiH za evidentiranje računovodstvenih promjena koriste kontni okvir za udruženja i druge neprofitne organizacije. Također, za zvanične finansijske izvještaje⁷ koriste izvještaje koji su propisani za udruženja i druge neprofitne organizacije. Za razliku od političkih stranaka iz Federacije BiH stranke iz Republike Srpske za evidentiranje računovodstvenih promjena koriste kontni okvir za privredu, kao finansijske izvještaje namijenjene za privredna društva.

6.1.2. Samostalno vođenje računovodstva ili ustupanje računovodstvenim agencijama

Političke stranke samostalno određuju ko će biti zadužen za vođenje poslovnih knjiga i općenito za čitav sistem računovodstva. Ovdje postoje dvije opcije. Prva, računovodstvo vode interno na način da zaposle certificiranog računovođu, uz uvjet da računovođa ima važeću licencu

⁷ „Finansijski izvještaji propisani Zakonom o računovodstvu i reviziji FBiH, a to su: Bilans stanja, Bilans uspjeha, Novčani tok, Promjene u kapitalu i Bilješke.

certificiranog računovođe. Druga, da poslovne knjige povjere računovodstvenoj agenciji koja zapošljava osobe s važećom licencom.

Računovodstveni standardi koji se primjenjuju na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine su: Međunarodni računovodstveni standardi (MRS), Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja (MSFI), Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja za mala i srednja preduzeća (MSFI za MSP), Međunarodni standardi revizije (MSR), Međunarodni računovodstveni standardi za javni sektor (MRSJS), Konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje, Kodeks etike za profesionalne računovođe i prateća uputstva, objašnjenja i smjernice, kao i naknadne izmjene tih standarda i povezana tumačenja te budući standardi i povezana tumačenja koje donosi Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (OMRS) i sva prateća uputstva, objašnjenja i smjernice koje donosi Međunarodna federacija računovođa (MFR), prevedeni i objavljeni u skladu s propisom o računovodstvu i reviziji Bosne i Hercegovine.

Političke stranke računovodstveno evidentiranje vode uz primjenu tzv. „velikih standarda“, u koje ubrajamo Međunarodne računovodstvene standarde (MRS) i Međunarodne standarde finansijskog izvještavanja (MSFI) ili uz primjenu tzv. „malih standarda“, u koje ubrajamo Međunarodne standarde finansijskog izvještavanja za mala i srednja preduzeća (MSFI za MSP). Velike standarde u obavezi su primjenjivati one političke stranke koje su razvrstane kao velike pravne osobe, shodno kriterijima za razvrstavanje koji su navedeni u entitetskim zakonima o računovodstvu i reviziji. Političke stranke koje zadovoljavaju kriterije za razvrstavanje u srednja, male ili mikro pravne osobe, mogu samostalno odrediti hoće li koristiti male ili velike standarde.

Preporuka se daje za korištenje malih standarda, s obzirom na njihovu jednostavniju primjenu, kao i prilagođenost upravo neprofitnim subjektima kao što su političke stranke. Poređenja radi, mali standardi doneseni su na cca. 170 strana⁸, dok veliki na preko 2.000 strana. Veliki standardi prilagođeni su velikim sistemima, s kompleksnim finansijskim tržištima i velikim pravnim osobama.

MSFI za MSP podijeljeni su na 35 odjeljaka, gdje je svakim odjeljkom određen računovodstveni tretman oblasti koja je navedena u samom nazivu odjeljka.

S obzirom na to da prihod od donacija predstavlja značajnu stavku u ukupnom prihodu političkih stranaka, osvrt će biti na primjeni Odjeljka 24 Državne potpore. Iako je naziv ovog odjeljka "Državne potpore", on se u računovodstvenoj i revizijskoj praksi koristi za sve potpore/donacije bez obzira na to je li davalac donacije "država" ili pravna ili fizička osoba.

Političke stranke donacije računovodstveno priznaju na sljedeći način:

- donacije koje ne zahtijevaju ispunjenje određenih uvjeta od političke stranke priznaju se kao prihod prilikom priznavanja potraživanja za donacije,
- donacije koje zahtijevaju ispunjenje određenih uvjeta od političke stranke priznaju se kao prihod samo kada su ti uvjeti zadovoljeni,
- donacije primljene prije ispunjenja uvjeta za priznavanje prihoda priznaju se kao obaveze (razgraničenje). U trenutku ispunjenja uvjeta donacija se priznaje kao prihod.

8 Na web-stranici Saveza računovođa i revizora FBiH objavljeni su standardi za mala i srednja preduzeća.
Link: <https://www.srr-fbih.org/msfi-za-mss>

Računovodstveni princip evidentiranja donacija, tj. prihoda od donacija, isti je bez obzira na to da li se radi o novčanim ili nenovčanim donacijama.

6.1.3. Računovodstveni tretman primljenih pozajmica

Pozajmice predstavljaju obligacijski posao koji je reguliran članovima 557–566 Zakona o obligacijskim odnosima. Ugovorom o zajmu zajmodavac se obavezuje da zajmoprimcu preda određeni iznos novca ili određenu količinu drugih zamjenljivih stvari, a zajmoprimac se obavezuje da mu vrati poslije izvjesnog vremena isti iznos novca, odnosno istu količinu stvari iste vrste i kvaliteta.

Shodno odredbama Zakona o obligacijskim odnosima političke stranke nemaju zakonskih prepreka za prijem pozajmica. Ipak, u ovom dijelu potrebno je obratiti pažnju na odredbe računovodstvenih propisa i propisa koji se odnose na sprečavanje pranja novca.

Iako političke stranke nisu direktni obveznici primjene Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, indirektno moraju voditi računa o transakcijama koje obavljaju s trećim osobama. Obveznici primjene su računovodstvene agencije, banke, notari i dr., koji imaju obavezu da svaku sumnjivu transakciju prijave Finansijsko-obavještajnom odjelu Državne agencije za istrage i zaštitu. Pod sumnjivim transakcijama smatraju se ukupne ili vezane transakcije koje prelaze iznos od 30.000,00 KM.

Preporuka je da se prijem pozajmica vrši bezgotovinski, jer svaki gotovinski prijem ima elemente pranja novca na način kako je to i određeno članom 2 Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, a sve radi nemogućnosti dokazivanja porijekla gotovog novca.

Prijem pozajmica računovodstveno se evidentira kao obaveza. Ukoliko ju davalac pozajmice oprosti, obaveza se otpisuje u korist prihoda.

Osvrt na finansijske i porezne propise

Političke stranke u obavezi su da u svom poslovanju obrate pažnju na direktne i indirektne poreze. Direktni porezi regulirani su propisima na entitetskom nivou, a indirektni na nivou Bosne i Hercegovine.

6.2.1. Indirektni porezi

Kod indirektnog oporezivanja u obzir se uzimaju odredbe Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Zakon o PDV-u). Prema članu 24. Zakona o PDV-u obračuna PDV-a oslobođeni su promet roba i usluga koje pružaju političke stranke, pod uvjetom da takva oslobađanja ne dovode do poremećaja konkurencije na tržištu. Ukoliko politička stranka pruža tzv. „tržišnu uslugu“, kao što je npr. usluga najma nekretnina, u obavezi je registrirati se u sistem PDV-a ako ostvaruje u toku kalendarske godine prihod veći od 50.000,00 KM. Dakle, sve dok usluge političkih stranaka ne vrše poremećaj konkurencije na tržištu, tj. nisu tržišne usluge, za ostvarene prihode nisu u obavezi voditi računa o indirektnom porezu.

6.2.2. Direktni porezi

Kada su u pitanju direktni porezi, u obzir je potrebno uzeti odredbe sljedećih zakona: Zakona o porezu na dobit, Zakona o porezu na dohodak i Zakona o doprinosima.

6.2.2.1. Zakon o porezu na dobit

Političke stranke ne podliježu obavezi obračuna poreza na dobit ukoliko prihode ostvaruju iz sljedećih izvora:

- prihod iz budžeta ili javnih fondova države, Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave,
- prihod po osnovi sponzorstva ili donacija u novcu ili naturi,
- članarine,
- prihod od prodaje ili prijenosa dobara koja su se koristila za neprofitne potrebe političke stranke.

Međutim, ukoliko političke stranke obavljaju tržišnu djelatnost, za ostvareni prihod od obavljanja tržišne djelatnosti u obavezi su platiti porez na dobit. Osnovicu za obračun poreza na dobit predstavlja prihod ostvaren od obavljanja tržišne djelatnosti umanjen za rashod koji je potreban za ostvarivanje tog prihoda.

6.2.2.2. Zakon o porezu na dohodak i Zakon o doprinosima

Zakonom o porezu na dohodak i Zakonom o doprinosima određen je porezni tretman isplata koje političke stranke vrše fizičkim osobama. S obzirom na to da su navedeni zakoni doneseni na entitetskom nivou, u nastavku teksta dat je uporedni pregled prema propisima Federacije BiH i Republike Srpske.

Isplate zaposlenicima

U Federaciji BiH sve isplate zaposlenicima oporezive su porezom na dohodak (10%) i doprinosima u iznosu od 41,5 % (31% doprinosi iz plaće i 10,5% doprinosi na plaću), osim isplata koje su oslobođene članom 20 Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak (topli obrok, prijevoz, dnevnice za službena putovanja, regres...).

U Republici Srpskoj sve isplate zaposlenicima oporezive su s porezom na dohodak 8% i doprinosima u iznosu od 31%, osim isplata koje su oslobođene članom 8 Zakona o porezu na dohodak Republike Srpske.

Isplate za rad u organima političke stranke

Isplate naknada za rad u organima uprave koji nisu u radnom odnosu (npr. predsjedništvo političke stranke) oporezuju se prema propisima FBiH sa 10% poreza na dohodak i 10% doprinosa (4% doprinosa iz primanja za zdravstveno osiguranje i 6% doprinosa na osnovicu za PIO/MIO) ukoliko je primalac prihoda rezident Federacije BiH, dok se isplata nerezidentima Federacije BiH oporezuje sa svega 10% poreza na dohodak bez obračuna doprinosa. Kada je

porezni sistem Republike Srpske u pitanju, oporezivanje članova Upravnih odbora političkih stranaka vrši se identično kao i oporezivanje plaće zaposlenika.

Isplate po osnovi Ugovora o djelu

Isplate po osnovi Ugovora o djelu oporezuju se prema propisima Federacije BiH na identičan način kako je to propisano i za članove upravnih odbora političkih stranaka, dakle sa 10% poreza na dohodak i 10% doprinosa za rezidente, dok za nerezidente sa svega 10% poreza na dohodak. Isplate Ugovora o djelu prema propisima Republike Srpske oporezuju se sa 13% poreza na dohodak i 18,5% doprinosa za PIO.

Isplata donacija/pomoći fizičkim osobama

Poslodavci u Federaciji BiH mogu radnicima isplatiti neoporezive pomoći samo ukoliko se radi o sljedećim isplatama:

- Jednokratnoj novčanoj pomoći u visini tri prosječne plaće zaposlenika isplaćene u prethodna tri mjeseca ili u visini tri prosječne neto plaće u Federaciji prema posljednjem statističkom podatku, ako je to povoljnije za zaposlenika na ime:
 - a) teške invalidnosti zaposlenika (najmanje 60% invaliditeta),
 - b) teške bolesti zaposlenika ili članova njegove uže porodice i
 - c) hirurških intervencija na zaposleniku izvršenih iz zdravstvenih razloga i po preporuci ljekara.
- Novčanoj pomoći zaposlenicima za troškove sahrane u slučaju smrti zaposlenika ili člana njegove uže porodice, kao i smrti penzioniranog zaposlenika, u visini stvarnih troškova sahrane, a najviše četiri prosječne mjesečne plaće isplaćene u Federaciji za prethodna četiri mjeseca prije donošenja rješenja o isplati naknade.
- Novčanoj pomoći zaposlenicima za troškove liječenja teško oboljelih zaposlenika i članova njegove uže porodice, u visini stvarnih troškova prema dokumentaciji.
- Novčanoj pomoći shodno Uredbi o pomoći stanovništvu uslijed rasta indeksa potrošačkih cijena, u iznosu do 1.080,00 KM⁹.

Poslodavci u Republici Srpskoj mogu radnicima isplatiti sljedeće neoporezive pomoći:

- Jednokratnu pomoć po osnovi rođenja djeteta do visine jedne prosječne mjesečne netoplaće u Republici Srpskoj prema posljednjem objavljenom podatku Republičkog zavoda za statistiku,
- Jednokratnu pomoć u slučaju smrti zaposlenog ili člana njegove uže porodice, ili teške invalidnosti ili dugotrajne bolesti zaposlenog, do iznosa tri prosječne netoplaće u Republici Srpskoj prema posljednjem podatku Republičkog zavoda za statistiku,
- Jednokratnu pomoć za sanaciju štete nastale kao posljedica elementarnih nepogoda ili prirodne katastrofe koju poslodavac isplaćuje zaposlenom do iznosa tri prosječne netoplaće u Republici Srpskoj prema posljednjem podatku Republičkog zavoda za statistiku.

Sve ostale pomoći koje su isplaćene zaposlenicima oporezive su punim iznosom poreza i doprinosa, tj. na način kako se oporezuju i plaće zaposlenika.

⁹ Uredba je privremenog karaktera i vrijedi do 31. 12. 2022. godine.

U Federaciji BiH isplata neoporezive pomoći/donacije trećim osobama¹⁰ moguća je ukoliko se radi o isplati socijalne pomoći za zdravstvene potrebe (operativne zahvate, liječenja, nabavku lijekova i ortopedskih pomagala) koje nisu plaćene osnovnim, dopunskim ili privatnim zdravstvenim osiguranjem. Donacija će se smatrati neoporezivom samo ukoliko je uplaćena na samo za tu priliku otvoren bankovni račun (humanitarni račun) ili ukoliko je uplaćena direktno zdravstvenoj ustanovi. Sve ostale isplate pomoći trećim osobama oporezuju sa 10% poreza na dohodak.

U Republici Srpskoj moguće je trećim osobama isplatiti neoporezivu donaciju koja se odnosi na pomoć po osnovi organizirane socijalne i humanitarne pomoći. Pod organiziranom pomoći smatraju se uplate na humanitarni račun, dok se uplate pomoći trećim osobama koje nisu organizirane oporezuju sa 13% poreza na dohodak.

Isplata troškova službenog puta

U Federaciji BiH zaposlenici političke stranke imaju pravo na isplate troškova službenog putovanja u iznosima kako je to propisano Uredbom o naknadama troškova za službena putovanja.

U neoporezive isplate ubrajaju se:

- Isplata dnevnice za službena putovanja u BiH u iznosu od 25 KM,
- Isplata dnevnice za službena putovanja u inozemstvo u iznosu od 90–150 KM, u ovisnosti od države u kojoj je zaposlenik upućen na službeni put,
- Troškovi upotrebe privatnog vozila u službene svrhe, u iznosu od 15% cijene litra benzina BMB 95 x broj prijeđenih kilometara,
- Ostali troškovi službenog putovanja (npr. putarine, cestarine, parking i sl.).

Svaka isplata troškova službenog putovanja trećim osobama oporezuje se kao primanje od druge samostalne djelatnosti, tj. kao primanja po osnovi Ugovora o djelu.

Zaposlenici političkih stranaka u Republici Srpskoj ostvaruju prava na isplate troškova službenog putovanja shodno Uredbi o naknadama za službena putovanja u zemlji i inozemstvu za zaposlene u javnom sektoru Republike Srpske. U neoporezive uplate ubrajaju se:

- Isplata dnevnice za službena putovanja u BiH u iznosu od 20 KM,
- Isplata dnevnice za službena putovanja u inozemstvo u iznosu od 20–45 eura i 30–70 USD, u ovisnosti od države u kojoj je zaposlenik upućen na službeni put,
- Troškovi upotrebe privatnog vozila u službene svrhe, u iznosu od 20% cijene litra goriva x broj prijeđenih kilometara.

Shodno Zakonu o porezu na dohodak Republike Srpske isplate navedenih naknada za službena putovanja neoporezive su ukoliko su izvršene prema zaposlenicima osobama koje privremeno obavljaju određene radne zadatke, kao i članovima organa udruženja (uključujući i političke stranke kao neprofitne organe).

Osoba koja je upućena na službeni put u obavezi je u roku od pet dana (propis Federacije BiH), odnosno sedam dana (propis Republike Srpske) od dana završetka službenog putovanja sačiniti obračun putnih troškova i pisani izvještaj o obavljenom službenom putu.

¹⁰ Pod trećim osobama smatraju se osobe koje nemaju status zaposlenika kod isplatioca.

